

”FESTIVAALILLE TULIJA ON KOKO SEUDUN ASIAKAS”
– SUOMALAISTEN MUSIIKKITAPAHTUMIEN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Hanna Maria Luoma
Kandidaatintutkielma
kevät 2010
Musiikkitiede
Jyväskylän yliopisto
hanna.m.luoma@jyu.fi

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin laitos
Tekijä – Author Hanna Maria Luoma	
Työn nimi – Title ”Festivaalille tulija on koko seudun asiakas” – suomalaisten musiikkitapahtumien taloudelliset vaikutukset	
Oppiaine – Subject Musiikkitiede	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2010	Sivumäärä – Number of pages 42
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksessa selvitettiin kirjallisuuskatsauksena mitä taloudellisia vaikutuksia kulttuuritapahtumilla on, ja millä käsitteillä ja menetelmillä niitä voidaan mitata. Tutkimuksessa pyrittiin kokoamaan yhteen tehdyt tutkimukset suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista ja selvittämään, miten niitä on tutkittu ja millaisia tuloksia on saatu. Tutkimuksessa kiinnitettiin myös huomiota taloudellisten vaikutusten tutkimiseen liittyvään problematiikkaan. Tutkimuksia suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista on melko vähän verrattuna musiikkitapahtumien määrään Suomessa. Niitä on tehty eri aloilla, menetelmillä ja näkökulmista, joten vertailua tapahtumien taloudellisista vaikutuksista on vaikeaa tehdä. Eniten vaikutusulottuvuuksista tutkimuksissa oli käsitelty epäsuoria vaikutuksia yleisön kulutuskäyttäytymisen näkökulmasta. Tulokset musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista olivat yleisesti ottaen myönteisiä: tapahtumat ovat merkittäviä paikallistalouksille. Taloudellisten vaikutusten tutkimiseen liittyy kuitenkin luotettavuus- ja määrittelyongelmia. Yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kesken avaisi uusia mahdollisuuksia ja mahdollistaisi pidemmälle vietyjen vaikutusketjujen selvittämisen.</p>	
Asiasanat – Keywords musiikkitapahtumat, musiikkifestivaalit, taloudelliset vaikutukset, vaikutusulottuvuudet	
Säilytyspaikka – Depository JYX	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 KULTTUURIN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET	6
2.1 Taloudellisen näkökulman lähtökohdat.....	6
2.2 Taloudelliset vaikutukset -käsite	8
2.3 Taloudellisten vaikutusten mittaaminen.....	10
3 MISTÄ TALOUDELLISET VAIKUTUKSET KOOSTUVAT: MITATTAVAT VAIKUTUSULOTTUVUUDET	13
3.1 Suorat vaikutukset	13
3.2 Epäsuorat vaikutukset.....	14
3.3 Johdetut vaikutukset.....	16
3.4 Kulttuuritapahtumien negatiiviset vaikutukset	17
4 TUTKIMUKSET SUOMALAISTEN MUSIIKITAPAHTUMIEN TALOUDELLISISTA VAIKUTUKSISTA: TUTKIMUSTAPOJA JA -TULOKSIA.....	19
4.1 Yleisön arvio kulutuksestaan – tutkimukset epäsuorista tulovaikutuksista	19
4.2 Yleisön arvioima oma kulutus sekä yritysten arvioima tulonlisäys – tutkimukset kahdesta näkökulmasta	23
4.3 Yleisö, yritykset ja paikallisväestö sekä päättäjät – useamman näkökulman tutkimukset	26
5 KRITIIKKIÄ TALOUDELLISIA VAIKUTUKSIA MITTAAVISTA TUTKIMUKSISTA	32
6 PÄÄTÄNTÖ	37
6.1 Tutkimusprosessin arviointia.....	37
6.2 Johtopäätökset.....	37
LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

Usein puhutaan taiteen ja kulttuurin itseisarvosta, ja korostetaan niiden riippumattomuutta muista tekijöistä. Kulttuuri saatetaan myös kokea pehmeiden arvojen edustajaksi ja talous kovien ja epäinhimillisten arvojen kentäksi, jolloin ne asettuvat toisiaan vastaan. Nykyisin on syntynyt yhä enemmän keskustelua kulttuurin ja talouden suhteesta sekä niiden vaikutuksista toisiinsa monella tieteenalalla. Tämä kiihtynyt keskustelu on innostanut minua selvittämään, millaisia vaikutuksia kulttuurilla on talouteen. Kun tarkastellaan esimerkiksi musiikkitapahtuman vaikutuksia, on kyse laajasta alueesta: mistä vaikutukset koostuvat, miten ne syntyvät ja keneen ne kohdistuvat. Pelkkä vaikutuksen moniulotteinen käsite vaatii pohdintaa.

Kattava käsitys musiikkitapahtuman kannattavuudesta syntyy vasta, kun sen moninainen vaikutusten kokonaisuus selvitetään ja tapahtuman taloudellisten vaikutusten lisäksi esimerkiksi sen sosiaaliset, kulttuuriset, kasvatukselliset ja sivistävät vaikutukset huomioidaan. Tohmon (2002, 10) mukaan kulttuurin taloudellisten vaikutusten tutkiminen on tärkeää, koska se liittyy kulttuurin tukemiseen. Työni tarkoitus ei ole kuitenkaan välittää sanomaa, jonka mukaan musiikkitapahtumia voidaan oikeuttaa pelkästään taloudellisilla arvoilla tai että ne edes ovat yksi tärkeimmistä syistä tapahtuman toiminnalle. Vaikka musiikkitapahtumalla ei olisikaan juuri vaikutusta tapahtumapaikkakunnan talouselämään, se voi silti esimerkiksi rakentaa paikkakunnan imagoa, ja olla luomassa talkoohengen voimin paikallista identiteettiä. Musiikkitapahtumilla on monia tehtäviä eikä raha ole pätevä mittari niihin. Koen kuitenkin taloudellisten vaikutusten tutkimisen tärkeäksi, sillä niistä saadun tiedon avulla tapahtumia voidaan järjestää, ylläpitää ja ennen kaikkea kehittää sekä tapahtuman sisäisesti mutta myös suhteessa paikkakunnan muihin toimijoihin koko yhteisön hyväksi. Positiiviset tutkimustulokset siitä, että tapahtumasta on hyötyä alueelle, voivat myös esimerkiksi auttaa saamaan yhteistyökumppaneita ja vakuuttaa paikkakunnan asukkaita siitä, että tapahtuma on tukemisen arvoinen. Myös vastakkainasettelu taloudellisten ja muiden arvojen välillä on tarpeetonta. Taloudelliset vaikutukset on vain yksi osa-alue, jota tässä työssä selvitetään erityisesti suomalaisten musiikkitapahtumien osalta.

Tässä työssä tutkin positivistisen teoreettisessa viitekehyksessä musiikkitapahtumien taloudellisia vaikutuksia; selvitän, mikä on niiden merkitys taloudellisen vaikuttavuuden kannalta ja miten ylipäänsä niiden tutkimisessa on huomioitu niiden taloudellinen vaikuttavuus. Käytän tarkastelussa tutkimuksia suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista. Tutkin, mitä ne pitävät sisällään, miten vaikutuksia on mitattu ja millaisia tuloksia on saatu. Tarkastelusta voidaan päätellä

suuntaa-antavasti myös sitä, miten taloudellisiin vaikutuksiin suhtaudutaan kulttuurin piirissä. Olen pyrkinyt ottamaan mukaan tutkielmaan kaikki tavoitettavissani olevat tutkimukset suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista. Jos samasta tapahtumasta on useampi tutkimus, olen valinnut uusimman tai merkittävimmän. Merkittävyyden kriteerinä on ollut tutkimukseen laajuus ja tunnettavuus. Jotkut tutkimukset ovat jääneet vähemmälle käsittelylle työn laajuuden puitteissa. Ennen musiikkitapahtumien taloudellisten vaikutusten käsittelyä selvitän yleisemmällä tasolla kulttuuritapahtumien taloudellisia vaikutuksia, niihin liittyviä käsitteitä sekä niiden mittaamista.

Suhtaudun taloudellisten vaikutusten tutkimuksiin kriittisesti ja huomioin, ettei musiikkitapahtumilla ole pelkästään positiivisia vaikutuksia, niin kuin aluksi saattaisi luulla, ja että tutkimuksen tekemiseen taloudellisista vaikutuksista liittyy monia ongelmakohtia. Kulttuurin taloudellisten vaikutusten tutkimus on saanut alkunsa 1980-luvulta, jolloin tutkimukset muun muassa Saksassa, Iso-Britanniassa ja Hollannissa kertoivat kulttuurialaan investoinnin kannattavuudesta sekä sen kasvumahdollisuuksista. Muun muassa orkesterit saivat tutkimuksista perusteluja niiden rahoitukselle. (Cantell 2001, 53–54.) Kun taloudellisten vaikutusten tutkimuksia alettiin ensin tehdä kulttuurialalla Keski-Euroopassa, tärkeintä olikin juuri kulttuurisen toiminnan perusteleva ja tuen saaminen. Tulokset eivät kuitenkaan olleet aina todenmukaisia ja menetelmätkin olivat puutteellisia. (Cantell 1996, 36.) Tarkastelen työssäni myös vaikuttavuustutkimuksiin kohdistunutta kritiikkiä.

Cantellin (2001, 55) mukaan 1990-luvun alussa kulttuurialan tarkasteleva pelkästään taloudellisesta näkökulmasta koki kriisin, ja sen muita vaikutuksia, kuten sosiaalisia, alettiin ottaa enemmän huomioon. Tässä lienee eräs syy siihen, miksi suomalaisista musiikkitapahtumistakaan ei ole tehty paljon perusteellista taloudellisten vaikutusten tutkimusta. Kulttuurin muiden arvojen korostaminen on luultavasti koettu tärkeämmäksi. Haluan omassa työssäni nostaa esille taloudellisen näkökulman kulttuuriin ja sen merkityksellisyyden.

2 KULTTUURIN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

2.1 Taloudellisen näkökulman lähtökohdat

Festivaalien määrän kasvu ja myös niiden kysyntä on ollut kiivasta viime vuosikymmeninä. Tähän ovat vaikuttaneet lisääntynyt vapaa-aika ja rahan määrä; aikaa ja rahaa omistetaan yhä enenevässä määrin lomille, ja ihmisillä on nykyisin enemmän rahaa taiteeseen käytettäväksi. Myös matkustuskustannusten lasku sekä koulutuksen lisääntyminen ovat olleet syinä festivaalien kysyntään. Festivaalien määrän kasvua voidaan tarkastella myös niiden tarjonnan puolelta. Tällöin voidaan havaita, että valtiolta asettaa paljon rajoituksia esimerkiksi oopperainstituutioille, ja festivaalit voidaan nähdä yrityksinä vapautua näistä rajoituksista. Festivaalit eivät myöskään ole ympärivuotisesti toimivia samalla tavalla kuin esimerkiksi oopperainstituutiot, vaan konsertteja on vain festivaaliaikana. Näin ollen kulujakaan ei ole yhtä paljon. (Frey 1994, 29–31, 36.)

Mitä enemmän kulttuuritapahtumia on tullut lisää, sitä enemmän niistä on tehty talousanalyyskejä. Tulokset kulttuuritapahtumien taloudellisista vaikutuksista ovat olleet myönteisiä ja kulttuuritapahtumilla on huomattavia vaikutuksia paikallistalouksien kasvuun ja kehitykseen, missä on auttanut koko kulttuuriteollisuuden kasvu. Festivaalien taloudelliseen kannattavuuteen ovat vaikuttaneet erityisesti sponsoreiden ja äänilevyteollisuuden toimet festivaalien hyödyntämiseen markkinointiväylänä. (Kainulainen 2004, 15–17.) Kulttuuritapahtumien taloudellisten vaikutusten lisäksi niillä on myös vaikutusta itse alueiden kehitykseen. Kulttuurin taloudellisia vaikutuksia voidaan tutkia eri näkökulmista. Näkökulma voi olla suppea keskittyen yksittäiseen tapahtumaan tai instituutioon. Vaikutuksiin voi kohdistua myös laajempi, yhteiskunnallinen tarkastelutapa paikkakunnan kulttuurielämän tai jopa osavaltion tai kansan kulttuurielämän näkökulmasta. (Kainulainen 2005, 90–91; Bille & Schulze 2006, 1059.)

Taideala voi tuottaa lyhyen aikavälin vaikutuksia, jotka liittyvät kulutukseen ja perustuvat usein kulttuuriturismiin. Taide siis houkuttelee vierailijoita, jotka tuovat alueelle rahaa. Taiteen lisäksi vierailijat voivat kuluttaa rahaa taiteeseen liittyviin hyödykkeisiin ja palveluihin. Jos vierailijat ovat tulleet paikkakunnalle taidetapahtuman takia, heidän kulutuksensa muodostaa kokonaiskysyntään kasvun, joka voidaan lukea tapahtuman ansioksi. Taidetapahtuman ansiosta myös paikalliset asukkaat saattavat kuluttaa vähemmän muualla, mikä aiheuttaa lisää taloudellisia vaikutuksia alueelle. (Bille & Schulze 2006, 1057.)

On kuitenkin vaikeaa määritellä, ketkä ovat taideturisteja, mitä kulttuuriturismiin pitäisi sisällyttää ja ketkä ovat alueella vain kulttuuritarjonnan takia. Jos turistit ovat tulleet alueelle useammasta syystä, täytyy pyrkiä selvittämään, missä määrin he ovat pidentäneet vierailuaan kulttuurin takia. Vaikka syy tulon olisikin pelkästään kulttuuritapahtuma, ei voida sulkea pois, että he olisivat tulleet paikkakunnalle muutenkin. Lisäksi vaikka vierailija ei olisi tullut paikkakunnalle kulttuurin takia, kulttuuritoiminnalla on silti voinut olla jotain vaikutusta hänen päätökseensä vierailupaikkakunnan valinnassa. Erityisesti silloin, jos paikkakunnalla on rikas kulttuurinen ympäristö, on vaikeaa selvittää yksittäisen kulttuuri-instituution houkuttelevuus. (Bille & Schulze 2006, 1062–1063.)

Myös Herreron, Sanzin, Devesan, Bedaten ja del Barrion (2006, 53) mukaan kulttuurin taloudellisista toiminnoista selvin esimerkki on kulttuuriturismi, joka onkin yksi vahvimmista turistisektorin alueista. Näin ollen hyödyntämismahdollisuudet alueilla kasvavat vetovoimaisella kulttuuritarjonnalla. Kulttuurista tulee tuote, jota voidaan vaatia ja kuluttaa. Se voi elvyttää kaupunkeja, joiden perinteiden uudelleen kukoistaminen ja uudet kulttuuripalvelut auttavat niitä erottautumaan muista ja luomaan parempaa imagoa. Kulttuuri ja kulttuuriperintö ovat siis osa talousilmiötä, koska ne liittyvät talouden tuotantotoimintoon ja voivat rakentaa yhteiskunnan taloudellista kehitystä. (Herrero ym. 2006, 42, 53–54.)

Kulttuurin talous saa yhä enenevässä määrin akateemista hyväksyntää, jonka eräs pääsyy on juuri, että kulttuuri ja kulttuuriaktiviteetit tuottavat taloudellisia virtoja, tuloja ja työllisyyttä. Lisäksi kulttuurilla on nimellisarvoa hallinnollisille interventioille, koska suurimmalla osalla sen tuotteista on julkinen luonne, ja se on hyödyllinen paikkojen identifioinnissa ja muuttamisessa. Kulttuuri siis muodostaa osan alueellisen kehittämisen strategioihin. (Herrero ym. 2006, 41–42.) Vaikka hyväksyntä on lisääntynyt, Cantellin (1998, 41) mukaan festivaalien välittömistä ja välillisistä vaikutuksista ei ole tehty Suomessa tarpeeksi tutkimusta. Vaikka festivaaliyleisön kulutuksesta on tehty tutkimusta ja festivaalien budjetteja on usein mahdollista käyttää, itse taloudellisten vaikutusten pohdinta on jäänyt pinnalliseksi tai vajaaksi (Cantell 1998, 41). Niin ikään vaikka hyväksyntä on kasvanut, kulttuurin taloudellisten vaikutusten tutkimus ei kuitenkaan aina saa positiivista vastaanottoa. Freyn (1994, 30) mukaan vaikuttavuustutkimukset vähentävät festivaalien arvoa materiaaliin hyötyihin taloudelle, mikä voi johtaa toimeksiantajan näkökulman vastakkaiseen tulokseen: voi esimerkiksi tulla ilmi, että muu tapahtuma, kuten urheiluun liittyvä, tuottaa korkeamman kerroinvaikutuksen alueelle kuin taidetapahtuma. Tärkeintä ei ole festivaalin

materiaalinen vaikutus, vaan yleisön halukkuus maksaa festivaalin pitämisestä alueella. (Frey 1994, 30.)

Tapahtumanjärjestäjille on usein riittävää pelkästään määritellä tapahtuman aiheuttamat tulokset kuin tehdä varsinaisia taloudellisten vaikutusten ja syy-seuraus -tutkimuksia ja todistaa, että erilaiset aineelliset ja aineettomat hyödyt sekä niihin johtaneet syyt ovat juuri tapahtuman ansiota. (Getz 2005, 378.) Tapahtuma-arvioinnin avulla opitaan tapahtuman ympäristöstä ja sen aiheuttamista tuloksista, ja se toimii myös perustana koko tapahtuman suunnittelulle. Arvioinnin avulla voidaan muun muassa tunnistaa ja mitata tapahtuman vaikutuksia eli kuluja ja hyötyjä sekä vaikutuksiin johtaneita toimintoja. Muita syitä arviointiin voivat olla yleisen tuen ja hyväksynnän saaminen sekä sponsoreiden tyytyväisenä pitäminen. Tapahtuma-arvioinnilla siis pyritään määrittelemään tapahtuman arvoa ja päämäärien saavuttamista, ja lopulta kehittää tapahtumaa. (Getz 2005, 377–379.) Tapahtumien yleisö on segmentoitunut, millä on seurauksia tapahtuman vaikuttavuuden arviointiin. Paljon kuluttavien asiakkaiden houkuttelevuus on tärkeämpää kuin vaikuttavuusmittauksien tekeminen ja massamarkkinointi. Myös pelkkien joidenkin tiettyjen tulosten, kuten asiakastyytyväisyyden, määrittely auttaa tekemään tapahtumasta paremman, kun se järjestetään seuraavan kerran. (Getz 2005, 378, 386.)

2.2 Taloudelliset vaikutukset -käsite

Martinellon ja Minnonin (1990) sekä Greffen (1990) mukaan taloudellisten vaikuttavuustutkimusten tarkoituksena on analysoida niitä toimintoja sekä kulutus- ja ansaintavirtoja, jotka liittyvät konkreettisen kulttuuriaktiiviteetin olemassa oloon tietyssä aikana ja tietyllä alueella alueellisen talouden kontekstissa. Kulttuuritapahtumilla voi olla suoria vaikutuksia itse kulttuurisektoriin että seurannaisvaikutuksia muihin siihen yhteydessä oleviin sektoreihin. Tällaiset vaikuttavuustutkimukset arvioivat taiteiden taloudellista tärkeyttä. Ne eivät välttämättä rajoitu ansaitsemisen mittaamiseen, vaan niitä täydennetään usein työllisyys- tai verovaikutusten analyysillä. (Ks. Herrero ym. 2006, 42, 44.) Kulttuurin taloudellisia vaikutuksia on tarkasteltu kulutuksen lisäksi myös esimerkiksi työllisyyden, tulojen ja verojen näkökulmasta, ja ne voidaan jakaa erilaisiin vaikutuksen muotoihin (Tohmo 2002, 6; Bille & Schulze 2006, 1058).

Käsitteeseen ei lopulta ole yksiselitteistä määritelmää, vaan se voi vaihtua tutkittavan tapahtuman mukaan. Kulttuuritapahtumien taloudellisen merkityksyyden ei voida sanoa olevan minkään yksittäisen osatekijän ansiota, vaan kokonaistaloudelliset vaikutukset voivat muodostua monen

ulottuvuuden yhteenliittymästä (Kainulainen 2004, 34, 36). Esimerkiksi monet festivaalit ovat yhdistyspohjaisia, joiden tavoitteena ei välttämättä ole oman liikevaihdon kasvattaminen ja voiton tekeminen, eikä synnyttää mahdollisimman paljon taloudellista vaikutusta alueelle.

Cromptonin ja McKayn (1994, 33) mukaan taloudellinen vaikutus voidaan määritellä kunnassa tapahtuvaksi ja kulutuksesta johtuvaksi nettotaloudelliseksi muutokseksi; kun kulutus on johtunut tapahtumasta, taloudellinen vaikutus voidaan laskea sen ansioksi. Taloudellisten vaikutusten tutkimuksia ei kuitenkaan usein tehdä objektiivisesti tai puolueettomasti. Niillä halutaan oikeuttaa tapahtuman julkinen tuki varustamalla tapahtuma huomattavien taloudellisten hyötyjen sädekehällä pikemmin kuin saada selville oikeaa vaikutusta. Ammattitaidon puute tai oman edun tavoittelu tapahtuman suhteen voivat vaikuttaa lopputuloksiin. (Crompton & McKay 1994, 33–34.) Vaikka käsite voitaisiinkin määritellä vaivattomasti, sen operationalisointi ei siitä huolimatta ole yksinkertaista. Taloudellisten vaikutusten tutkimiseen liittyy muitakin ongelmakohtia, jotka raportoin työn viimeisessä luvussa.

Billen ja Schulzen (2006, 1058) näkemys kiteyttää taloudellisten vaikuttavuustutkimusten tärkeimmän tavoitteen: niiden päämääränä on selvittää, kuinka paljon tietyn alueen lyhyen aikavälin taloudellinen toiminta laskisi, jos tiettyä tapahtumaa ei olisi. Ulkopaikkakuntalaisilla on tapahtuman kannalta suuri merkitys, sillä mitä enemmän tapahtuma houkuttelee heitä, sitä suurempi taloudellinen vaikuttavuus sillä on. Tällöin tarkastelu tapahtuu kuitenkin paikallisella tasolla. Taloutta lisäävä kulutus paikallisella tasolla ei välttämättä tee lisäystä kansallisella tasolla, sillä kotimainen turistikuluttaminen tietyllä alueella tapahtuu usein joidenkin toisten alueiden kustannuksella. (Bille & Schulze 2006, 1058–1059.) Olisikin tärkeää huomioida erikseen ulkomaiset turistit, sillä he tuovat taloudellista lisäystä paikallisella, mutta myös kansallisella tasolla. Jos musiikkitapahtuma houkuttelisi paljon ulkomaalaisia, sen taloudellisten vaikutusten perustelu olisi vieläkin tehokkaampaa.

Taloudellisten vaikutusten suuruus riippuu monesta tekijästä. Mikkosen, Pasasen ja Taskisen (2008, 72) mukaan tapahtumien alueelliset vaikutukset riippuvat tapahtuman sisällöstä, koosta ja siitä, kuinka pitkään tapahtumaa on järjestetty. Kainulainen (2004, 33) tuo esille myös tapahtuman markkina-alueen merkityksen taloudellisiin vaikutuksiin. On havaittu, että taloudellisten alueellisten vaikutusten suuruuteen on merkitystä kulttuuritapahtuman yleisömäärällä ja sillä, kuinka pitkään he viiptyvät paikkakunnalla. Mitä enemmän yleisöä on ja mitä pidempään he viiptyvät paikkakunnalla,

sitä suurempaa on heidän kulutuksensa ja heidän käyttäytymisensä taloudelliset vaikutukset. (Kainulainen 2004, 33.)

Suuret tapahtumat aiheuttavat huomionarvoisia taloudellisia vaikutuksia erityisesti matkailutulon muodossa, kun taas pienemmillä tapahtumilla on usein taloudellisia vaikutuksia enemmän sosiokulttuurisia vaikutuksia. Niiden imago voi esimerkiksi auttaa matkailijoiden saapumisessa paikkakunnalle. (Mikkonen ym. 2008, 4, 72.) Myös Kainulaisen (2004, 33) mukaan kulttuuritapahtumien moninaiset alueelliset vaikutukset ovat yhteydessä toisiinsa. Vaikutusulottuvuudet ovat yhteydessä paitsi imagon syntymiseen, myös esimerkiksi yleisön kulutukseen ja ostovoiman lisääntymiseen. Kun matkailijoita saadaan houkuteltua alueella, he saattavat osallistua musiikkitapahtumaan ja kuluttaa rahaa sen vuoksi. (Kainulainen 2004, 33, 35.) On tärkeää huomioida, etteivät tapahtuman taloudelliset vaikutukset ulotu vain festivaaliajankohdalle. Cantellin (1996, 45) mukaan ne voivat vaikuttaa festivaaliajan lisäksi koko vuoden toiminnassa. Ympärivuotiset työntekijät ovat osa paikkakunnan taloutta. Lisäksi esimerkiksi päätös paikkakunnalle matkustamisesta ja siellä kuluttamisesta voidaan tehdä festivaalin perusteella muinakin ajankohtina. (Cantell 1996, 45.)

2.3 Taloudellisten vaikutusten mittaaminen

Taloudellisten vaikutusten tutkimisessa on usein haluttu määritellä tapahtuman yleisön kulutuskäyttäytymistä kyselyjen avulla, jolloin voidaan tehdä päätelmiä tapahtuman merkityksestä paikalliselle elinkeinoelämälle. Keskiarvojen perusteella on arvioitu kokonaiskulutus ja edelleen vaikutuksia alueelliseen talouteen. (Kainulainen 2004, 46–47.) Myös Getzin (2005, 383) mukaan taloudellisia vaikutuksia voidaan mitata keskimääräisellä vierailijoiden kulutuksella ja tapahtumasta johtuvan ja alueelle kohdistuvan kulutuksen kokonaiskasvulla. Taloudellisten vaikutusten mittaaminen voidaan tehdä eri vaikutusulottuvuuksilla: suorilla, epäsuorilla ja johdetuilla tulojen lisäyksillä. Mittaamisen menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi kerroinmalleja ja kyselytutkimuksia vierailijoille. (Getz 2005, 383.)

Esimerkiksi Kaustisen kansanmusiikkifestivaalin tutkimus koostui matkailija- ja yrityskyselyjen lisäksi kotitalouskyselyjen suorittamisesta. Jälkimmäisen avulla vertailtiin edellisistä saatuja välittömiä matkailutuloja toimialoittain. Lisäksi huomioon otettiin kunnat ja niiden matkailun edistämiseen käytetyt varat. Niistä ja yrityskyselyjen avulla saatujen työllisyysvaikutusten avulla saatiin nettovaikutus. (Haaga-Perho 2007, 1, 10.) On kuitenkin syytä huomioida, että vaikka

vaikuttavuustutkimuksissa tarkastellaan eri vaikutusulottuvuuksia, niistä ei vielä voida päätellä, millaisilla investoinneilla tuotto on saatu syntymään ja jäävätkö ostomenot kunnan rajojen sisäpuolelle. (Tohmo 2002, 46.) Kerroinmalleja voidaan käyttää silloin, kun mitataan lyhyen aikavälin vaikutuksia ja lasketaan yhden toiminnon vaikutusta muuhun talouteen. Jos taiteet luovat kasvua kokonaiskysynnässä, tulot nousevat paljon kerroinvaikutusten takia. Kertoimen kokoon vaikuttavat alueen koon lisäksi monet asiat, kuten minimitaipumus kulutukseen ja verotaso. Lisäksi yleisesti ottaen toisilla kulttuuritoiminnoilla on suuremmat taloudelliset vaikutukset ja liikevaihto kuin toisilla. (Bille & Schulze 2006, 1057, 1064.)

Myös Kainulaisen (2004, 50–51) mukaan yleisön kulutuksesta seuraavien taloudellisten vaikutusten laskemisessa on usein käytetty kertoimia, jotka perustuvat arvioon siitä, kuinka paljon paikallisessa taloudessa kiertää rahaa. Tällöin käytetty malli on panos-tuotos -malli. Sen avulla pyritään selvittämään, miten kulutus kiertää paikallisessa taloudessa ja kuinka paljon kierroissa syntyy taloudellisia vaikutuksia. Kerroinvaikutuksiin ovat yhteydessä monet seikat. Esimerkiksi paikkakuntien koko ja myös aluetalouden luonne vaikuttavat siihen, paljonko kulutuksesta jää paikallistalouden kiertoon ja paljonko kulutus sisältää niin sanottua uutta rahaa. Kerrannaisvaikutukset ilmenevät usein pitkällä aikavälillä. (Kainulainen 2004, 50–51, 56–57.) Kainulaista (2004) mukailleen musiikkifestivaalin takia tapahtuvasta kulutuksesta syntyvät kerroinvaikutukset ja rahankiertokulku voisi alkaa esimerkiksi näin: Musiikkifestivaali tekee sopimuksen esiintymisestä artistin kanssa, jolle maksetaan palkkaa. Artisti kuluttaa rahaa paikallisessa yrityksessä. Yritys puolestaan maksaa palkkaa työntekijöilleen, ja maksaa myös veroja. Verovaroja käytetään paikallisten asukkaiden hyväksi, esimerkiksi teiden kunnossapitoon. Kaupungin uudistuneet tiet ja ulkonäkö voivat houkuttaa paikalle vierailijoita. Vaikka esimerkki oli hyvin suoraviivainen, se antaa suuntaa siitä, miten kulttuuritapahtumasta johtuva kulutus voi kiertää paikallisessa taloudessa ja aiheuttaa taloudellisia vaikutuksia.

Pienillä paikkakunnilla tapahtumista johtuvaan rahankiertoon ja taloudellisten vaikutusten suuruuteen vaikuttavat negatiivisesti palveluiden määrän pienuus, joista seuraa taloudellisia vuotoja. Vuodot lisääntyvät, jos palveluita hankitaan ulkopaikkakuntalaisilta yrityksiltä. Tapahtuman ajaksi ei useinkaan pystytä järjestämään monipuolisempaa palvelurakennetta, varsinkaan jos sellaiselle ei ole kysyntää tapahtuman ulkopuolisella ajalla. Pienillä paikkakunnilla suurin ongelma on usein majoituksen riittävyys tapahtumayleisölle. Vaikka taloudellisten vuotojen olemassaolo täytyy huomioida, yhteistyö lähipaikkakuntien kanssa esimerkiksi juuri majoituksen

osalta voi myös auttaa kehittämään tapahtumaa ja palvelemaan sen yleisöä paremmin. (Kainulainen 2004, 52–53.)

Kun kyse on tapahtumista, taloudellisten vaikutusten tutkimisessa käytetään usein pohjoismaista tutkimusmenetelmää, joka koostuu meno- ja tulomenetelmästä eli matkailijoiden aiheuttamista välillisistä ja välittömistä tulo- ja työllisyysvaikutuksista. Tulo-osuus sisältää niiden selvittämisen yrityskyselyjen avulla. Tulomenetelmä koostuu siis yrittäjien arviosta siitä, kuinka paljon vierailijoiden kulutus aiheuttaa tulonlisäystä. Yritykset on jaettu toimialoittain, ja jaottelun muodostavat usein majoitus- ja ravitsemuspalvelut, vähittäiskauppa, ohjelmalvelut, huoltamoala ja henkilökohtaiset palvelut. Meno-osuudessa puolestaan tutkitaan tapahtuman kävijöiden arvioimaa omaa kulutusta ja sen jakautumista. Kävijät ryhmitellään usein päiväkävijöihin ja yöpyviin kävijöihin, jotka jaotellaan edelleen yöpymispaikan mukaan. Ryhmien välinen suhde on vastavuoroinen: vierailijat kuluttavat rahaa yrityksiin ja yritys saattaa esimerkiksi palkata lisätyövoimaa vierailijoiden takia. Tämä tutkimusmenetelmä on saanut kritiikkiäkin esimerkiksi siitä, että sen tarkat tulokset ovat riippuvaisia useasta sidosryhmästä. Kulttuuritapahtumien taloudellisia vaikutuksia tutkittaessa on käytetty usein pelkkää menomenetelmää. Epäsuorien vaikutusten tarkastelu on kuitenkin ehkä kaikkein mielenkiintoisinta, sillä tapahtumayleisön kulutus tuo uutta rahaa alueelle. Suorissa vaikutuksissa, jotka syntyvät tapahtuman järjestämiseen liittyvistä toimista, raha on jo usein olemassa paikallisessa talouden kierrossa. (Mikkonen ym. 2008, 14–15, 18; Haaga-Perho 2007, 8.) Ilmosen, Kaipaisen ja Tohmon (1995, 92) mukaan pohjoismaisessa menetelmässä huomioidaan kuntien saamat verotulot, joita voidaan verrata kunnan panostukseen. Heidän mielestään oikea vertailukohta kuntalaisille on kuitenkin kuntaan jäävä arvonlisäys, joka aiheutuu liikevaihdon lisäyksestä. Arvonlisäys on yhteydessä kuntalaisten kulutusmahdollisuuksien kasvuun. (Ilmonen ym. 1995, 92.)

3 MISTÄ TALOUDELLISET VAIKUTUKSET KOOSTUVAT: MITATTAVAT VAIKUTUSULOTTUVUUDET

Taloudellisten vaikutusten vaikutusulottuvuuksia on määritelty kirjallisuudessa eri tavoin. Määritelmät voivat erota esimerkiksi tutkimuskohteen ja ulottuvuuksien laajuuden mukaan. Havaintojeni mukaan määritelmät tulevat usein selkeimmin esille matkailu- ja tapahtumatutkimuksen välisissä eroissa, kuten myös Mikkonen ym. (2008, 15) toteavat. Seuraavassa erittelen ulottuvuuksia nimenomaan kulttuuritapahtumien näkökulmasta. Se, mitä vaikutusulottuvuuksia tutkitaan, riippuu tutkimustehtävästä ja tutkimuksen laajuudesta. Kaikkien ulottuvuuksien selvittäminen samassa tutkimuksessa on kuitenkin suuri kokonaisuus, eikä useimmissa tutkimuksissa niitä ole otettu huomioon ainakaan yhtä syvällisesti. Mitä pidemmälle vaikutusten ketjussa edetään suorista vaikutuksista, sitä vaikeammin havaittaviksi vaikutukset tulevat. Eri vaikutusulottuvuudet täydentävät toisiaan ja muodostavat näin yhdessä kokonaistaloudellisen vaikutuksen. Kuviossa 1 sivulla 17 on lopuksi havainnollistettu käsitellyt vaikutusulottuvuudet. Vaikka kulttuuritapahtumien negatiiviset vaikutukset eivät tarkalleen ottaen ole varsinainen vaikutusulottuvuus, koen, että ne sopivat hyvin käsiteltäväksi samassa luvussa: kun lasketaan tapahtuman taloudellisia vaikutuksia mistä vaikutusulottuvuudesta käsin tahansa, negatiiviset vaikutukset aiheuttavat vähennystä kokonaistaloudellisiin vaikutuksiin.

3.1 Suorat vaikutukset

Taidetoiminnot tuottavat paikkakunnalla työllisyyttä ja tuloja, mitä kutsutaan suoriksi vaikutuksiksi. (Bille & Schulze 2006, 1058.) Seamanin (2003) mukaan suoriin kuluihin kuuluvat kulttuuritoiminnosta tai instituutiosta aiheutuvat kulut tietyllä alueella tietyssä aikana, kuten vuokrat ja sijoitukset. (Ks. Herrero ym. 2006, 44.) Suoriin talousvaikutuksiin kuuluu siis tapahtuman järjestäjien ja paikallisen liike-elämän vuorovaikutus, tapahtuman järjestäjien kulutus paikallisiin yrityksiin. Tapahtumien taloudellisiin vaikutuksiin kuuluvat suorat vaikutukset liittyvät siis toimintoihin, jotka ovat yhteydessä tapahtuman järjestämiseen. Musiikkitapahtumilla on oma taloudellinen liiketoimintansa; suorat talousvaikutukset syntyvät, kun ne esimerkiksi tekevät hankintoja, palkkaavat ihmisiä ja maksavat palkkoja. Tapahtuma nähdään siis liikevaihtonsa, sijoitustensa ja työllistävyytensä kautta taloudellisena yksikkönä. Tapahtuma voi synnyttää esimerkiksi suoria työpaikkoja, jotka ilmenevät tapahtumaa järjestettäessä tai tapahtuman aikana. Suoriin työllisyysvaikutuksiin kuuluvat turvattujen ja uusien työpaikkojen lisäksi työllisyysmahdollisuuksien kasvu. (Kainulainen 2005, 28, 95; Kainulainen 2004, 34, 57.)

3.2 Epäsuorat vaikutukset

Seamanin (2003) mukaan epäsuorat menot johtuvat yleisöstä ja heidän kulutuksestaan kulttuurituotteeseen. Kulutuksen voivat muodostaa muun muassa pääsyliput, ateriat ja muut hankinnat. (Ks. Herrero ym. 2006, 44.) Epäsuorissa vaikutuksissa täytyy kiinnittää huomiota ongelmiin, jotka aiheutuvat tiettyjen asioiden kahteen kertaan laskemiseen. Esimerkiksi pääsyliput ovat kulu yleisölle, mutta rahoituslähde kulttuuriorganisaatiolle. Lisäksi täytyy varmistaa, että mitataan nimenomaan tapahtumasta johtuvaa kulutuksen nettokasvua; paikallisten kävijöiden kulutus voidaan huomioida vain, jos heidän kulttuurikulutuksensa ei vain korvaa jotain muuta kulutusta alueella. (Herrero ym. 2006, 44.)

Myös Kainulaisen sekä Mitchellin ja Wallin (1989) mukaan epäsuorat vaikutukset sisältävät tapahtumayleisön kulutuksen tapahtumapaikkakunnalle, sen paikallisiin yrityksiin ja palveluihin, mikä aiheuttaa tulo- ja työllisyysvaikutuksia. Tapahtuman takia syntyy siis uutta taloudellista toimintaa, ja tapahtuma aiheuttaa taloudellisia kerrannaisvaikutuksia, kun yleisö tuo tuloja paikalliseen liike-elämään. Kaikki tulot eivät kuitenkaan tuo lisäystä, vaan osa tuloista kuitenkin vuotaa paikkakunnan ulkopuolelle. (Kainulainen 2005, 96–97; ks. Kainulainen 2004, 35?.) Epäsuoriin vaikutuksiin on myös joskus liitetty imagojen kautta ilmeneviä vaikutuksia. Imagon kehityksellä on välillinen yhteys taloudelliseen toimintaan. Kulttuuritapahtuma voi lisätä koko paikkakunnan houkuttelevuutta, ja olla osaltaan vaikuttamassa vierailijoiden ja mahdollisesti jopa asukkaiden saamisessa paikkakunnalle. (Kainulainen 2004, 35.)

Siitä, miten yleisö käyttää rahaa tapahtumapaikkakunnalla, syntyy edelleen välillisiä vaikutuksia. Ne syntyvät silloin, kun yritykset käyttävät alihankkijayrityksiä, jotka taas saattavat palkata lisätyövoimaa asiakkaiden tarpeisiin. (Mikkonen ym. 2008, 14.) Epäsuorat ja välilliset vaikutukset saatetaan kirjallisuudessa kuitenkin myös rinnastaa. Eri termien käytöstä voi syntyä käsitteellistä sekaannusta. Billen ja Schulzen (2006, 1058) mukaan epäsuorat vaikutukset ovat kerroinvaikutuksia, jotka liittyvät suoriin vaikutuksiin ja asiakasvaikutuksiin. Suorat vaikutukset ja asiakasvaikutukset siis kerrotaan kertoimella, jolloin saadaan välilliset vaikutukset. Kokonaisvaikutus muodostaa näiden kaikkien summasta. Kertoimen suuruus riippuu alueiden välisistä yhteyksistä. Vähemmän omavaraisilla ja pienillä maantieteellisillä alueilla se on pienempi, kun taas omavaraisemmilla alueilla suurempi. Sidonnaisvaikutukset eli asiakasvaikutukset

puolestaan mittaavat vierailijoiden kulutusta kulttuuritapahtumiin tai -instituutioihin esimerkiksi ruokaan, juomaan ja liikkumiseen. (Bille & Schulze 2006, 1058.)

Tapahtuma voi aiheuttaa myös epäsuoria työllisyysvaikutuksia niin, että työllisyyden toimintaympäristö muuttuu ja parantaa edellytyksiä työllistymiseen. Erona suoriin työllisyysvaikutuksiin on se, että ”epäsuorat työpaikat” eivät tule todellisiksi yhtä nopeasti kuin suorat työllisyysvaikutukset. Niitä ei myöskään tarkastella ensisijaisesti yksittäisen henkilön näkökulmasta, vaan pikemmin tarkastelu tapahtuu esimerkiksi työllisyysvaikutusten palvelurakenteissa. Kulttuuritapahtumilla on enemmän epäsuoria kuin suoria työllisyysvaikutuksia, vaikka niiden arvioiminen on hankalampaa ja edellyttää enemmän tulkintaa. Tiettyjen työllisyysvaikutusten on vaikeaa sanoa johtuvan juuri kulttuuritapahtumasta, koska niitä muokkaa myös koko aluetaloudellinen ympäristö. (Kainulainen 2004, 57–60.) Esimerkiksi Kaustisen kansanmusiikkifestivaalilla festivaalien työllisyysvaikutukset olivat suurimmat ohjelmalveluissa ja vähittäiskaupassa. Majoitus- ja ravitsemusalalle työllisyysvaikutus oli vajaa viidesosa kaikista työpaikoista, joita muodostui yhteensä 52. (Haaga-Perho 2007, 3.) Savonlinnan Oopperajuhlilla itse oopperatapahtuman lisäksi majoitus- ja ravitsemustoiminta olivat myös suurimmat työllistäjät (Sairanen 1988, 27).

Tapahtumien luoma työllisyys kuitenkin yliarvioidaan usein. Vaikuttavuusmallit tekevät usein oletuksen, että turistien kulutuksesta johtuva uusi tulo luo vastavuoroisesti työllisyyttä. Festivaaleilla on kuitenkin yleensä vain vähän kokoaikaista tai edes osa-aikaista henkilökuntaa, ja vapaaehtoisilla on suuri osuus festivaalityössä. Itse asiassa vapaaehtoisten työskentely festivaaleilla voidaan laskea myös paikkakunnan kuluksi, koska tällöin ihmiset tekevät ilmaista työtä, kun he voisivat samaan aikaan olla paikkakunnalla palkkatyössä. Vaikka festivaalitoiminnasta ei syntyisikään uusia työpaikkoja, festivaalilyleisön kulutus voi kuitenkin auttaa jo olemassa olevien työpaikkojen säilyttämisessä. (Getz 2005, 386–387.)

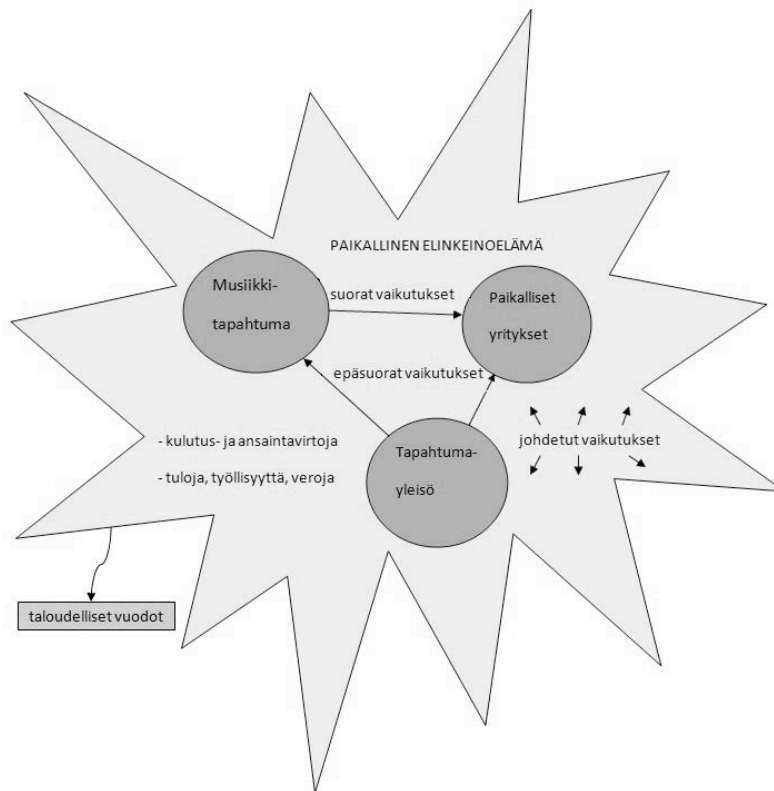
Cromptonin, Leen ja Shusterinkin (2001) mukaan festivaalit luovat todellisuudessa harvoja kokoaikaisia työpaikkoja. Työvoimassa on jo olemassa olevaa kapasiteettia paikata festivaalien aiheuttama lyhytaikainen kasvu työvoiman tarpeessa. (Ks. Getz 2005, 386.) Asialla on kuitenkin kääntöpuolensa; paikkakunnalta kotoisin olevat vapaaehtoiset voisivat valita toisin ja lähteä palkkatyöhön toiselle paikkakunnalle. Jos festivaali ei saa paikkakunnalta vapaaehtoisia, se voi aiheuttaa taloudellista menetystä. Tämän takia myös vapaaehtoisten huomioiminen työllisyysvaikutuksissa olisi mielestäni tärkeää. Kainulaisen (2004, 34) mukaan suomalaisilla

kulttuuritapahtumilla on todettu olevan suoria työllisyysvaikutuksia, vaikka työpaikat ovat suhteellisen lyhytkestoisia ja kausiluonteisia. Työllisyysvaikutuksia on siltikin, vaikka kulttuuritapahtumien henkilökunta koostuu suurelta osin vapaaehtoistyövoimasta (Kainulainen 2004, 15).

3.3 Johdetut vaikutukset

Tapahtumatutkimuksessa johdetut vaikutukset kuvaavat ostovoiman ja kulutusmahdollisuuksien lisääntymistä alueella. Ne koostuvat suorista ja epäsuorista vaikutuksista: paikallistaloudessa kasvaa kokonaisrahamaäärä. Tästä syntyy säteilyvaikutuksia paikalliseen elinkeinoelämään. Johdettuihin vaikutuksiin kuuluvat myös palkka- ja verotulovaikutukset. Esimerkiksi yritysten työntekijöiden palkan kulutus paikkakunnalla kuuluu johdettuihin vaikutuksiin. (Kainulainen 2005, 97; Mikkonen ym. 2008, 15.) Johdetut vaikutukset ovat prosessuaalisia pitkän aikavälin vaikutuksia, ja ne voivat liittyä esimerkiksi kuntien imagon rakentumiseen ja luovien toimintojen alueelliseen juurtumiseen, jolloin alueelle syntyy uutta kulttuurista toimintaa (Kainulainen 2005, 28). Kulttuuritapahtuman imagon suhteen voi tosin olla vaikeaa erottaa keskenään epäsuoria ja johdettuja vaikutuksia. Johdetut vaikutukset ovat yhteydessä paitsi alueen imagon kehittymiseen, myös sen luovaan ilmapiiriin, mutta kulttuuritapahtuman vaikutuksia ilmapiiriin on vaikea mitata. (Kainulainen 2004, 35–36.)

Myös Herreron ym. (2006, 51) mukaan johdetut vaikutukset voidaan määritellä seurauksiksi taloussystemin tuotannolliseen rakenteeseen, jotka ovat syntyneet talouden leviämisestä, joka puolestaan koostuu suorista ja epäsuorista vaikutuksista. Johdettu vaikutus arvioidaan kulutuskertoimen käsitteen kautta. Tuotos-panos -kertoimen avulla vaikutuksia voi eritellä maantieteellisesti. (Herrero ym. 2006, 51.) Johdettujen vaikutusten käsittelyssä voi olla eroavaisuuksia tutkimuksesta toiseen. Jotkut keskittyvät kerroinvaikutuksiin taloussystemissä paikallisessa, alueellisessa tai kansallisessa taloudessa. Toiset voivat huomioida laadullisempia asioita, kuten miten kulttuuritapahtuma on auttanut parantamaan elämänlaatua. Johdettuja vaikutuksia on kuitenkin vaikeampi mitata kuin suoria tai epäsuoria taloudellisia vaikutuksia, ja siksi johdettujen vaikutusten tutkimus on usein luonteeltaan kuvailevaa. (Herrero ym. 2006, 44–45.)

Kuva 1. Kulttuuritapahtumien vaikutuslottomuodot.

3.4 Kulttuuritapahtumien negatiiviset vaikutukset

Mitattaessa kulttuurin taloudellisia vaikutuksia ei useinkaan huomioida kulttuuritapahtuman mahdollisia negatiivisia vaikutuksia, joilla voi myös olla suurta taloudellista vaikutusta (Kainulainen 2005, 108). Paikkakuntaan voi kohdistua negatiivisia vaikutuksia turismin takia, kuten ruuhkaa, saasteita ja kulumista, jotka voivat koskea erityisesti sellaisia kulttuuriperinnön esineitä tai paikkoja, jotka eivät kestä intensiivistä käyttöä (Bille & Schulze 2006, 1064). Vierailijat luovat lisäkysyntää paikkakunnan palveluja kohtaan, jolloin seurauksena voi olla esimerkiksi ympäristöongelmia ja lisätyövoiman tarvetta jätteenhuollossa ja järjestyksenpidossa. Negatiivisista vaikutuksista, jotka aiheutuvat kunnalle tapahtuman järjestämisestä, voi aiheutua kustannuksia tapahtumaorganisaatiolle. Nämä täytyy ottaa huomioon laskettaessa tapahtumasta aiheutuneita hyötyjä. Negatiivisten vaikutusten taloudellisen arvon mittaamisen vaikeus voi olla syynä niiden huomiotta jättämiseen. (Crompton & McKay 1994, 42.)

Jeongin ja Faulknerin (1996) mukaan festivaalit ja erityiset tapahtumat luovat kustannuksia, kuten tavaroiden ja palveluiden hinnannousua, ruuhkaa kaupoissa, kaduilla ja liikenteessä sekä pysäköintiongelmia. Asukkaiden näkemyksen mukaan liikenneruuhkat ja paineiden muodostuminen

paikallisissa palveluissa ovat pääongelmia, joita turismiaktiviteetit luovat. Siitä huolimatta asukkaat ovat usein sitä mieltä, että festivaalit ja erityiset tapahtumat luovat todennäköisesti alueelle taloudellista hyötyä ja sosiaalisia kannustimia sekä asukkaille että liiketoimille. Ne auttavat myös rakentamaan alueellista yhtenäisyyttä. Sen lisäksi kuitenkin tiedostetaan, että tapahtumat saattavat tuottaa kustannuksia alueelle. (Ks. Gursoy, Kim & Uysal 2004, 173.)

Organisoidun näkemysten ymmärtäminen festivaalien ja erityisten tapahtumien vaikutuksista paikallisalueisiin on elintärkeää tapahtuman menestymiselle. Paikalliset asukkaat eivät välttämättä aina halua ammattimaista tapahtumien johtamista. He saattavat pelätä tapahtuman suosion kasvun myötä tapahtuvaa autenttisuuden häviämistä, ihmispaljoutta ja liikaa mainostusta, varsinkin silloin, jos tapahtumalla on tarkoitus kerätä tuloja. Jos sen sijaan järjestäjien ja paikkakuntalaisten näkemykset kohtaavat, tapahtuma voi olla valtava menestys. (Gursoy ym. 2004, 172.)

Tapahtuman sijoitukset voidaan nähdä paitsi suorina talousvaikutuksina, myös kuluina ja vähennyksenä tapahtuman taloudelle. Getzin (2005, 386) mukaan tapahtumien hankkimat laitteet, palvelut tai tilat voidaan tapahtumajärjestäjien mielestä lukea hyödyksi alueelle, vaikka ne ovat useimmiten kuluja. Ne ovat hyötyjä vain, jos pääoma rakentamiseen on uutta rahaa alueelle. Huomioon täytyy ottaa myös laitteiden rakentamisen jälkeiset toimintakulut, jotka kunnalle aiheutuu. Toisaalta osa kuluista voidaan jättää huomioimatta, jos rakennetut tilat tai laitteet vastaavasti houkuttelevat paikkakunnalle uusia tapahtumia ja kulutusta. (Getz 2005, 386.)

Suomalaisten musiikkitapahtumien tutkimuksissa negatiivisia vaikutuksia tuli esille vain harvoin, mikä voi tosin johtua siitä, ettei niitä oltu useinkaan kysytty. Jos negatiiviset vaikutukset eivät kuuluneet tutkimusten kysymyksenasetteluun eikä vastaajilla ollut mahdollisuutta kertoa avoimiin kohtiin näkemyksiään, ei voida sulkea pois, ettei negatiivisia vaikutuksia olisi silti ollut useammankin tapahtuman kohdalla. Esimerkiksi Mikkosen ja Ristolaisen tutkimuksessa Lieksan Vaskiviikoista esille tulleita tapahtumasta yrityksille johtuvia negatiivisia vaikutuksia olivat muun muassa negatiivinen vaikutus asiakasmääriin, ylimääräisten kustannusten aiheuttaminen ja turhien investointien tekeminen (Mikkonen & Ristolainen 2007, 21.) Pasasen ja Taskisen (2008, 25) mukaan Mikkelin musiikkijuhlista johtuvia negatiivisia vaikutuksia oli tutkimukseen osallistuneiden yritysten mukaan hyvin vähän, mutta jotkut kokivat esimerkiksi, että tapahtumasta oli tullut ylimääräisiä kustannuksia.

4 TUTKIMUKSET SUOMALAISTEN MUSIIKITAPAHTUMIEN TALOUDELLISISTA VAIKUTUKSISTA: TUTKIMUSTAPOJA JA -TULOKSIA

Seuraavaksi käsittelen tutkimuksia suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista, niiden tutkimustapoja ja tuloksia. Luvussa 4.1 perehdyn tutkimuksiin, joissa on keskitytty sellaiseen tapahtumayleisön kulutukseen, joka johtuu tapahtumasta. Seuraavassa alaluvussa puolestaan tarkastelen tutkimuksia, joissa on huomioitu yleisön arvioiman kulutuksen lisäksi paikallisten yritysten näkökulma. Luvussa 4.3 puolestaan käsittelen tutkimuksia, joissa on yleisön ja yritysten lisäksi huomioitu myös muiden toimijoiden, kuten paikallisväestön tai kaupungin päättäjien näkemyksiä tapahtuman taloudellisista vaikutuksista. Lukujen lopuksi sivulle 31 olen koonnut taulukkomuotoon tutkitut musiikkitapahtumat ja näkökulmat, joista niiden taloudellisia vaikutuksia on tutkittu. Rahan inflaatio on otettu työssä huomioon niin, että kaikki käytetyt rahamääräiset lukemat tarkasteltavista tutkimuksista on muutettu Tilastokeskuksen kertoimien mukaan vuoden 2009 rahan arvoa vastaaviksi.

4.1 Yleisön arvio kulutuksestaan – tutkimukset epäsuorista tulovaikutuksista

Timo Cantell on tehnyt useana vuonna tutkimusta suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista tapahtumayleisön kulutuksen näkökulmasta. Vuonna 1993 Cantell tutki Viitasaaren Musiikin Aikaa, Kuhmon kamarimusiikkifestivaalia ja Kaustisen kansanmusiikkifestivaalia. Koska kaksi jälkimmäistä musiikkitapahtumaa ovat olleet myös muiden tutkijoiden kohteina, keskityn muihin Cantellin tutkimuksiin. Cantell (1998) on tutkinut myös *Helsingin juhla viikkojen* ja *Joensuun laulujuhlien* yleisöjen kulutusta festivaaliaikana keskittyen heidän kokonaiskulutukseensa. Hänen tutkimuksensa ei ole syvälinen taloudellisten vaikutusten analyysi, vaan kertoo vain yhden näkökulman suuntaa-antavan merkityksen paikkakuntien talouteen, mitä Cantell (1998, 41–42) on itsekin tutkimuksessaan painottanut. Aineistosta on vaikeaa tehdä tarkkoja johtopäätöksiä, sillä yleisö ei osannut eritellä hyvin kulutustaan ja he myös arvioivat kulutuksensa alhaisemmaksi, mitä se todellisuudessa oli (Cantell 1998, 42). Myöskään *Ruisrock*-festivaaliin osallistuneet eivät osanneet eritellä hyvin kulutustaan tai muistaneet, mihin olivat kuluttaneet, ja suurin osa ilmoittikin vain kokonaiskulutuksen. Ne, jotka erittelivät menojaan, nimesivät suurimmaksi kulutuksen kohteeksi pääsyliput ja juomat. (Cantell 1996, 52.)

Joensuun laulujuhlien vierailija kulutti keskimäärin noin 60,80 euroa, kun taas Helsingin juhla viikkojen kävijä noin 20 euroa enemmän. Vähäinen kulutus johtuu osaksi siitä, että molempien

tapahtumien yleisöt olivat paikkakunnalta tai sen läheltä, jolloin paljon kuluja, esimerkiksi majoituksesta, jää pois. (Cantell 1998, 42–43.) *Turun musiikkijuhlilla* puolestaan ulkopaikkakuntalainen kulutti keskimäärin 139,60 euroa, mikä on noin kaksinkertainen määrä paikkakuntalaisen keskimääräiseen kulutukseen verrattuna. Festivaalien suora taloudellinen vaikutus laskettuna yleisön kulutuksesta on Turun musiikkijuhlilla lähes 650 000 euroa (Cantell 1996, 43–44). *Kuhmon kamarimusiikkifestivaalilla* turistit toivat kaiken kaikkiaan tuloja festivaalin aikana hieman yli miljoona euroa, josta eniten vierailijat kuluttivat majoitukseen ja konsertteihin, kun taas vähiten liikenteeseen ja huoltoasemiin. (Karjalainen 1991, 5, 11.)

Keskimääräinen paikkakuntalaisen kulutus Ruisrockissa oli noin 104 euroa, kun taas ulkopaikkakuntalaisen keskimääräinen kulutus oli noin 42 euroa enemmän, joita oli lähes kaksinkertainen määrä paikkakuntalaisiin verrattuna. Kokonaiskulutuksen määräksi saatiin noin 4,2 miljoonaa euroa. Lukua voidaan pitää melko luotettavana, sillä yleisömäärä on saatu suoraan Ruisrockilta myytyjen lippujen määrästä. (Cantell 1996, 52–53.) Suurimmalla osalla kokonaiskulutuksesta on vaikutusta paikalliseen talouteen, erityisesti sen takia, koska Turku, jossa Ruisrock järjestetään, on melko iso kaupunki. Ruisrockin yleisön taloudellinen vaikutus on siis suuri johtuen festivaalin suuresta yleisömäärästä, vaikka se koostuukin suurimmaksi osaksi opiskelijoista, joiden käyttämä rahamäärä ei välttämättä ole suuri. (Cantell 1996, 47, 53.) Jotta talousvaikutuksia voidaan arvioida, pelkkä kokonaiskävijämäärän tietäminen ei riitä, vaan täytyy tietää kävijämäärät festivaalin eri konsertteihin. Huomioarvoista on se, että sama ihminen saattaa käydä monessa eri konsertissa. Cantell on tehnyt yleistyksen, jonka mukaan korkeakulttuurin yleisö vierailee enemmän tapahtuman eri tilaisuuksissa kuin populaarikulttuurin yleisö, ja näin ollen kuluttaa myös enemmän. Myöskään ilmaistapahtumissa kävijät eivät kasvata lipputuloja, joten on tärkeää käyttää myytyjen lippujen määrää. (Cantell 1998, 43, 45.)

Joensuun laulujuhlien vierailijoista noin neljäsosa oli sellaisia, jotka eivät olleet kertomansa mukaan kuluttaneet ollenkaan. Määrä oli suurempi kuin Helsingissä, jossa kuluttamatta jättäneitä oli noin kymmenesosa. Jos kävijät olivat kotoisin tapahtumapaikkakunnalta, niin kuin useasti olikin, he saattavat mieltää festivaalikulutukseksi vain varsinaisten festivaalituotteiden, kuten pääsylippujen oston. Kuluttamatta jättäminen voi selittyä myös sillä, että joku toinen on maksanut heidän menonsa. (Cantell 1998, 43.) Olisi tärkeää painottaa vierailijoille heidän arvioidessaan omaa kulutustaan kysymystä siitä, muuttiko festivaali heidän kulutustottumustaan kyseisenä ajankohtana. Tämä lisäisi luotettavuutta erityisesti paikkakuntalaisten arvioinnissa, jos he pystyvät erottamaan

tapahtumasta johtuvan kulutuksen. Jos he olisivat esimerkiksi muutenkin menneet ravintolaan syömään konsertti-iltana, heidän kulutuksensa ei silloin tuo festivaalista johtuvaa ylimääräistä tuloa.

Ainakin periaatteen tasolla täytyy huomioida myös muut kävijäryhmät, kuten lehdistön edustajat ja kutsuvieraat, mutta voidaan olettaa, että heidän kulutuksensa ei ole samanlainen kuin varsinaisella festivaaliyleisöllä, vaikka hekin kuluttavat esimerkiksi ruokaan ja juomaan (Cantell 1996, 43). Vaikka ulkopaikkakuntalaiset näyttävät kuluttavan usein eniten eri kävijäryhmistä, niitäkin enemmän voi kuluttaa jokin tapahtumaan osallistuva erityisryhmä. Esimerkiksi Cantellin tutkimassa *Kuopio Tanssii ja Soi* -tapahtumassa yleisön kulutus jaettiin niin ikään paikkakuntalaisiin ja ulkopaikkakuntalaisiin, mutta myös tapahtuman kursseille osallistuviin ja niihin, jotka eivät osallistu kursseille. Suurin kulutus on kursseille osallistuvilla keskimäärin 271,40 eurolla, ja he muodostavakin muihin kävijöihin poikkeuksen. He esimerkiksi viiptyvät festivaalilla pidempään ja maksavat kuluja, joita muut kävijät eivät maksa. Muut ulkopaikkakuntalaiset kuluttavat keskimäärin hieman yli kaksi kertaa niin paljon kuin paikkakuntalaiset noin 208 eurolla. Yleisön kulutuksen aiheuttama festivaalien taloudellinen vaikutus oli Kuopiossa noin 1,1 miljoonaa euroa (Cantell 1996, 40–42, 44).

Pelkkä jako paikkakuntalaisiin ja ulkopaikkakuntalaisiin ei välttämättä riitä, vaan ulkopaikkakuntalaiset erotellaan usein sen mukaan, yöpyvätkö he tapahtumapaikkakunnalla ja missä. Yöpyminen vaikuttaa paitsi mahdollisesti majoituskuluihin, myös siihen, kuinka pitkään vierailijat viiptyvät paikkakunnalla. Esimerkiksi Karjalaisen (1991, 11) mukaan pienelle maalaiskunnalle Kuhmon kamarimusiikkifestivaali on tärkeä turismin kannalta, ja festivaali tarjoaa hyvän mahdollisuuden kehittämisessä ja taloudessa. Festivaali on ollut avainasemassa paikkakunnan turistitoiminnan kehittämisessä, ja markkinoinut Kuhmoa myös kansainvälisesti. (Karjalainen 1991, 11.)

Esimerkin tällaisesta erottelusta antaa Mikkosen ja Ristolaisen tutkimus *Lieksan Vaskiviikoista*, jossa kävijät eroteltiin myös yöpymisen mukaan. Kävijöistä ulkopaikkakuntalaisia oli 62,5 prosenttia, ja heidät jaettiin päiväkävijöihin ja yöpyviin kävijöihin sen perusteella, yöpyvätkö he maksullisessa vai maksuttomassa majoituksessa. (Mikkonen & Ristolainen 2007, 14.) Tutkittaessa kävijöiden kulutusta eri menoista on laskettu kokonaissumma, jonka avulla on laskettu keskimääräinen kulutus. Huomioimalla kävijän viiptymä paikkakunnalla on laskettu keskimääräinen kulutus vuorokautta kohden. Molemmissa tapauksissa eniten kuluttivat maksullisessa majoituksessa yöpyvät, joiden keskimääräinen kulutus oli 74,70 euroa vuorokaudessa. Vähiten puolestaan

kuluttivat maksuttomassa majoituksessa yöpyvät, joka oli noin puolet maksullisesti yöpyvien summasta. Taloudellisiin vaikutuksiin on merkitystä kävijämäärillä tai pikemmin käyntikerroilla, sillä kuten Cantellkin (1998) huomautti, sama ihminen on voinut osallistua useampaan festivaalin tilaisuuteen. Lieksan Vaskiviikkojen kokonaismatkailutuloksi saatiin noin 416 000 euroa. Vaskiviikoilla on vaikutuksensa Lieksan elinkeinoelämään, sillä yöpyvät kävijät kuluttivat enemmän muualla Lieksassa kuin tapahtumassa. (Mikkonen & Ristolainen 2007, 15–16.)

Kuhmon kamarimusiikkifestivaalin kävijöistä yli puolet tuli Helsingin seudulta, ja lähes kolme neljäsosaa tuli Kuhmoon yksinomaan festivaalin takia. Keskimääräinen viipymisaika oli 5,2 vuorokautta. Tuttavien tai sukulaisten luona yöpyvät viipyivät pisimpään, mutta eniten rahaa kuluttivat ne, jotka olivat vuokranneet kesämökin. Vähiten rahaa kuluttivat ne, jotka yöpyivät hotellissa. Kolmasosa yöpyi yksityisessä vuokratassa majoituksessa, ja hieman vajaa viidesosan muodostaneita majoitusmuotoja oli kolme: vuokrattu kesämökki, hotelli ja muut, kuten hostellit. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että tuohon aikaan hotelleja oli Kuhmossa vain yksi. (Karjalainen 1991, 3–4.)

Näistä tutkimuksista voidaan nähdä, että tapahtumayleisö kuluttaa paitsi itse tapahtumassa, myös muualla tapahtumapaikkakunnalla. Muu kulutus muodostaa merkittävän osan kulutukseen, ja näin tapahtuma synnyttää paljon tuloja paikkakunnalle. Tärkeimpiin muun kulutukseen kohteisiin näyttäisi kuuluvan majoitus- ja ravitsemuspalvelut. Jos paikkakunta pystyy tarjoamaan hyvät palvelut tapahtumayleisölle, se pystyy saamaan enemmän taloudellista hyötyä tapahtumasta. Edellä kuvatut luvut kulutuksesta ovat olleet keskimääräisiä. Ne eivät kuitenkaan välttämättä kerro koko totuutta, vaan luvut voivat vaihdella suuresti riippuen näkökulmasta. Cantellin (1998, 46) mukaan tapahtumien yleisön kulutuksen taloudellisia vaikutuksia voidaankin tarkastella kolmesta eri näkökulmasta: minimivaikutusten, sovitettujen vaikutusten ja maksimivaikutusten näkökulmasta.

Ensimmäisessä näkökulmassa kulutus lasketaan mediaanin mukaan, toisessa mediaanin ja keskimääräisen kulutuksen puolivälin mukaan, ja kolmannessa keskimääräisen kulutuksen mukaan. Tällöin esimerkiksi Joensuun Laulujuhilla kulutuksen talousvaikutukset olisi 202 800 eurosta 456 300 euroon, ja Helsingin juhlatuokilla 821 340 eurosta 1 622 400 euroon. Turvallisinta on käyttää sovitettuja vaikutuksia, jolloin Laulujuhlien yleisö aiheuttaa noin 304 000 euron talousvaikutuksen, ja Helsingin yleisö noin 1 217 000 euron lisän. Nämä luvut ovat kuitenkin vain arvioita, koska esimerkiksi ulkopaikkakuntalaisten vaikutusta ei ole arvioitu tarkasti; myös tuttavien luona yöpyvät festivaalikävijät aiheuttavat heille lisäkuluja. (Cantell 1998, 46–47.) Erot

kulutuksen talousvaikutuksista ovat valtavia, joten on tärkeää tarkkailla, millä laskutavalla kulutusarvioita esittää.

4.2 Yleisön arvioima oma kulutus sekä yritysten arvioima tulonlisäys – tutkimukset kahdesta näkökulmasta

Kristiina Sairanen (1988) tutki Savonlinnan oopperajuhlien taloudellisia vaikutuksia pidemmälle viedyllä vaikutusketjulla kuin edellisen alaluvun tutkimuksissa. Tapahtumayleisön kulutuksen lisäksi Sairanen tutki myös työllisyys-, palkkatulo- ja välillisiä vaikutuksia kertoimien avulla. *Savonlinnan oopperajuhlien* taloudellisia vaikutuksia tutkittiin kysymällä ulkopaikkakuntalaiselta yleisöltä kuinka paljon he kuluttivat vieraillessaan Oopperajuhlilla ja mihin. Lisäksi huomioitiin paikallisten käyttämä rahamäärä oopperalippuihin. Oopperakävijöiltä saatuja tietoja tarkistettiin puhelimitse myös yrityksiltä. (Sairanen 1988, 23, 26.) Välittömän tulovaikutuksen menoryhmiin kuuluivat majoitus- ja ravitsemusmenojen lisäksi huoltamomenot sekä menot eri kauppoihin. Lisäksi oli eroteltu muut menot. Kulttuurimenot muodostivat luonnollisesti oman kokonaisuutensa, ja yhdessä majoitus- ja ravitsemusmenojen kanssa ne muodostivat suurimmat menoryhmät. Kulttuuripalvelut oli suurin yksittäinen menoryhmä. Ne, jotka käyttivät majoitusliikkeiden palveluja, käyttivät myös eniten ravitsemuspalveluja. (Sairanen 1988, 23–24.)

Eniten Oopperajuhlilla rahaa kuluttivat yhteensä kuitenkin päiväkävijät, ja sellaiset, jotka majoittuivat sukulaisilla tai tuttavilla. Vasta kolmanneksi eniten rahaa kuluttivat sellaiset, jotka majoittuivat muussa majoitusliikkeessä kuin hotellissa tai kesähotellissa. (Sairanen 1988, 25.) Nämä tiedot eivät kuitenkaan muodosta kokonaistaloudellisia vaikutuksia, vaan niiden saamiseen täytyisi vielä huomioida esimerkiksi sellaisten alueelle kuluttama raha, jotka esiintyvät Oopperajuhlilla, ja jotka tulivat tapahtuman vuoksi alueelle, mutta eivät ottaneet osaa tapahtumiin. Myös sukulaisten ja tuttavien luona yöpyvät, joita oli päiväkävijöiden jälkeen eniten, aiheuttavat kotitalouksille ylimääräistä kulutusta, kuten Cantellkin (1998, 47) toi esille. (Sairanen 1988, 25–26.) Ostosten tekeminen paikallisiin liikkeisiin aiheuttaa puolestaan yrityksille ostoja muista liikkeistä. Nämä muodostavat välillisiä työllisyys- ja palkkatulovaikutuksia. Näistä välittömistä ja välillisistä palkkatulovaikutuksista voidaan laskea johdettu palkkatulovaikutus eli oopperakauden myynnin aiheuttama palkkatulolisäys. Palkkatulovaikutukset olivat 3 795 840 euroa, verotulot kaupungille 738 080 euroa ja matkailutulot yhteensä 16 448 640 euroa. (Sairanen 1988, 27–28.)

Myös *Pori Jazz* -festivaalista tehdyssä tutkimuksessa taloudellisia vaikutuksia lähestyttiin yleisön arvioimasta rahankäytöstä eri menoryhmiin, mitä tietoja kysyttiin myös yrityksiltä. Menoryhmiin kuuluivat majoituksen ja ravitsemuksen lisäksi konserttien pääsyliput, menot ostoksiin, polttoaine- ja huoltokulut sekä muut menot. Eniten rahaa muuhun kuin konserttilippuihin keskimääräisesti Porissa käyttivät hotellissa ja maksullisessa yksityisasuntomajoituksessa yöpyneet. Vähiten sen sijaan käyttivät päiväkävijät ja sukulaisten tai tuttavien luona yöpyneet. (Korkeamäki 1998, 18–20.) Voidaan yllättävästi havaita, että Pori Jazzeilla tilanne oli siis juuri päinvastainen verrattuna Savonlinnan Oopperajuhliin, jossa päiväkävijät ja sukulaisten tai tuttavien luona yöpyneet kuluttivat eniten. Pori Jazzeilla ei tosin ole otettu mukaan heidän rahankulutusta pääsylippuihin toisin kuin Oopperajuhlilla, joten kun tällaiset seikat huomioidaan, vastakkainasettelu ei ole niin jyrkkä, miltä se ensin saattaa näyttää.

Menoryhmien laskemisessa on omat ongelmakohtansa. Pori Jazzeilla pääsylipputietoja saatiin festivaalilta ja myös eri majoitusmuodoilla oli tilastoja kävijämääristä. Sen sijaan yleisön arvioima meno hotellimajoitukseen oli liian pieni eikä keskimääräisten majoitushintojen laskeminen ollut helppoa, sillä yöpymishinnoissa on suuria eroja. (Korkeamäki 1998, 19–20.) On siis tärkeää huomioida yritysten tilastot yleisön omien arviointien rinnalla, jotta päästäisiin mahdollisimman lähelle oikeita lukuja. Korkeamäen (1998, 21) mukaan kertomalla jokaisen majoitusvaihtoehtojen kävijöiden määrä erikseen keskimääräisellä viipymällä ja rahankäytöllä, muodostuu kävijöiden kokonaisrahankäyttö, joka on pääsylipputulojen kanssa ainakin 7 402 200 euroa. Myös pohdittaessa Pori Jazzien kokonaistaloudellisia vaikutuksia muut huomioonotettavat seikat olivat samanlaiset kuin Oopperajuhlilla. Lisäksi oli kuitenkin huomioitu erikseen tiedotusvälineiden edustajien ja Jazzkadun myyjien paikkakunnalla käyttämä rahamäärä. Myös erilaiset seurat ja yhteisöt saivat lisäansioita osallistuessaan festivaalin järjestelyihin. (Korkeamäki 1998, 23.)

Ehkä perusteellisimman selvityksen musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista on tehnyt Ilmonen, Kaipainen ja Tohmo (1995), jotka tutkivat *Kaustisten kansanmusiikkifestivaalia*, *Toholammin Harmonikkaviikkoa* ja *Lohtajan kirkkomusiikkijuhlia*. Ilmonen ym. (1995, 92) selvittivät musiikkitapahtumista johtuvaa muutosta yritysten liikevaihdossa ja siitä jäljelle jäävää jalostusarvoa, joka tarkoittaa yrityksen tuomaa arvonlisäystä kuntaan. Jalostusarvo jakaantuu työntekijöiden, valtion, kunnan ja yrittäjän kesken. He tekivät myös yrityskyselyjä mahdollisesta liikevaihdon kasvusta. Verrattuna yleisön omaan kulutuksen arviointiin erot ovat suuria. Esimerkiksi vähittäiskauppojen ostojen osalta käsittelemättömässä aineistossa, eli jossa lukuja ei ole yleistetty koskemaan koko toimialaa, Harmonikkaviikon kävijät arvioivat yhteensä tehneensä

tavaraostoksia liikkeistä noin 5030 eurolla, kun taas yritysten mukaan liikevaihto oli lisääntynyt noin 423 euroa. (Ilmonen ym. 1995, 94.)

Kaustisen kansanmusiikkifestivaalilla keskimääräinen kulutus vuonna 1994 oli 167,90 euroa, josta eniten kulutettiin majoitukseen ja ravintoloihin. Paikkakuntalainen kulutti keskimäärin Kaustisella 175,70 euroa, ja ulkopaikkakuntalainen 166,80 euroa, eli melko saman verran. Paikkakuntalaisten yksittäinen suurin menoerä oli pääsyliput, kun ulkopaikkakuntalaisilla se oli majoitus- ja ravitsemustoimiala. Kaustisen festivaalin yleisön kulutus oli yhteensä noin 2,2 miljoonaa euroa. Huomioon on otettu sekä aluelippujen että konserttilippujen ostajat, joista jaettuna keskimääräisellä viipymällä on saatu eri kävijöiden määrä. He ovat huomioineet myös vapaalippulaiset, joiden keskimääräisestä kulutuksesta on vähennetty pääsylippuihin keskimäärin käytetty summa. Todellista kävijämäärää on hyvin vaikea saada selville. (Ilmonen ym. 1995, 86–87, 90.)

Toholammin Harmonikkaviikon kävijän keskimääräinen kulutus oli 58,80 euroa, joka oli eritelty pääsylippujen lisäksi majoitukseen ja ravintolaan, ajoneuvokuluihin ja tavaraostoihin. Suurimman kokonaissumman muodosti majoitukseen ja ravintoloihin kohdistuvat kulut. Laskettaessa yleisön kokonaiskulutusta tutkimuksessa on käytetty yleensä käytettävän keskiarvon sijasta mediaania, koska keskiarvon käyttäminen tässä tapauksessa aliarvioisi henkilöiden todellista määrää. Kertomalla tämän kävijämäärän keskimääräisellä kulutuksessa yleisön rahankäyttö oli hieman yli 21 000 euroa. (Ilmonen ym. 1995, 86–87.) Paikkakuntalainen kuluttaa keskimäärin 41 euroa Harmonikkaviikon takia, ja suurimman summan paikkakuntalaisilta kerää pääsyliput. Ulkopaikkakuntalainen puolestaan kuluttaa keskimäärin 79,30 euroa, ja suurin rahamäärä menee majoitus- ja ravintolatoimialaan. Näiden ryhmien välinen ero on siis selkeä. Kun lasketaan paikkakuntalaisten rahankäyttöä, rahan käytön erittely on yleensä luotettavaa, mutta on vaikeaa arvioida, mikä kulutus on tapahtumasta johtuvaa, ja mikä osa on siis ylimääräistä kulutusta. On kuitenkin huomioitava, että ilman paikkakunnan omaa musiikkitapahtumaa paikkakuntalaiset saattaisivat lähteä muualle musiikin perässä. (Ilmonen ym. 1995, 89–90.)

Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlilla keskimääräinen kulutus oli 70,40 euroa, ja suurin rahamäärä kulutettiin pääsylippuihin. Yleisön kokonaiskulutukseksi saatiin noin 50 000 euroa. Kirkkomusiikkijuhlien paikkakuntalainen kävijä kuluttaa keskimäärin 80,30 euroa, ja kuten Harmonikkaviikollakin, eniten paikkakuntalaisten rahoja vievät pääsyliput. Ulkopaikkakuntalaisen kulutus on sen sijaan vähemmän, keskimäärin 65,10 euroa, mutta suurin yksittäinen kulutusryhmä on niin ikään pääsyliput. (Ilmonen ym. 1995, 86–87, 90.)

Timo Tohmo jatkoi saman aiheen ja samojen festivaalien parissa lisensiaatintyönsä tiimoilta (2002). Hän tutki edelleen taloudellista vaikutusta käyttämällä arvonlisämenetelmää, ja hän selvitti festivaaleista aiheutuvaa liikevaihdon muutosta yrityksille sekä millainen osa tästä on verotulojen osuus. Hän siis selvitti, millainen arvonlisäys kuntaan jää. Hän toteutti tutkimuksen kyselyjen avulla festivaaliyleisön rahankäytöstä. Kyselyyn kuuluvat menomenetelmä, jossa kysytään yleisöltä heidän kuluttamaansa rahamäärää ja sen jakautumista, sekä tulomenetelmä, joka puolestaan kertoo yritysten saaman tulonlisäyksen. Tulokset olivat positiivisia; Kaustisen kansanmusiikkijuhlat ja Toholammen harmonikkaviikko toivat paikallistalouteen enemmän takaisin kuin mitä kunta oli sijoittanut. (Tohmo 2002, 46–47, 60.)

4.3 Yleisö, yritykset ja paikallisväestö sekä päättäjät – useamman näkökulman tutkimukset

Suurin osa sellaisista tutkimuksista, joissa on käsitelty tapahtumayleisön ja paikallisten yritysten näkökulman lisäksi myös muiden tahojen näkemyksiä tapahtuman taloudellisista vaikutuksista, liittyvät Joensuun yliopiston alaiseen East Side Story -hankkeeseen. Siinä tutkittiin kahdentoista itäsuomalaisen kulttuuritapahtuman taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Lisäksi tutkimuksissa Mikkelin musiikkijuhlista ja Kaustisen kansanmusiikkifestivaalista vaikutuksia on tarkasteltu useasta näkökulmasta.

Pasanen ja Taskinen (2008) tutkivat *Mikkelin musiikkijuhlien* vaikutuksia yleisön kulutuksen lisäksi yritysten, päättäjien ja paikallisväestön näkökulmista. Mikkelin musiikkijuhlien matkailutuloa tutkittiin ottamalla laskelmiin mukaan ne ulkopaikkakuntalaiset, joille tapahtumalla oli ainakin jonkin verran merkitystä paikkakunnalle tuloon. Tärkeässä osassa olivat yleisön jäsenten majoitus ja muu rahankäyttö. Eniten matkailutuloa toivat maksullisessa majoituksessa yöpyvät. Heidän lisäksi eroteltiin ilmaismajoituksessa olevat ja päiväkävijät, ja kaikille ryhmille laskettiin henkilöä ja päivää kohti käyttämä keskimääräinen rahamäärä. Matkailutuloon vaikuttavat lisäksi myytyjen lippujen määrä ja yleisön jäsenen arvio siitä, monessa konsertissa hän kävi. Mikkelin musiikkijuhlat tuottivat huomattavan summan sekä konserttitalolle että Mikkelin kaupungille. On kuitenkin muistettava, että osa tuloista vuotaa alueen ulkopuolelle esimerkiksi taiteilijoiden palkkioiden muodossa. Myös yrityksen tekemistä ostoista tapahtumaa varten kaikki eivät tulleet paikkakunnalta, joten sekin aiheuttaa vuotoa. Tärkeää on myös muistaa, että paikkakunnan resurssit vaikuttavat siihen, miten hyvin yleisöä voidaan palvella. Edellytys tuloille on myös tapahtuman tekeminen houkuttelevaksi. (Pasanen & Taskinen 2008, 19–21.)

Kaupungin päättäjille syntynyt mielikuva Mikkelin musiikkijuhlan vaikutuksista ei ollut yhtä positiivinen. Heidän mielestään tapahtuman vaikutus Mikkelin talouteen on vähäinen tapahtuman lyhyen keston takia, ja ulkopaikkakuntalaiset kuluttavat lähes yksinomaan tapahtumassa eivätkä muualla Mikkeliissä. Päättäjät, kuten paikalliset asukkaatkin, myönsivät tapahtuman vaikutuksen paikkakunnan elinkeinoelämään, mutta päättäjät toivoivat yrityksiltä entistä enemmän tukea tapahtumalle. Sekä päättäjät että paikalliset kokivat ennemminkin, että tapahtumalla on taloudellisia vaikutuksia enemmän imagollisia, kaupungin vetovoimaisuuteen ja kilpailukykyyn liittyviä vaikutuksia. Toisaalta koettiin, että tapahtumalla on kuitenkin enemmän taloudellisia vaikutuksia kuin vaikutuksia esimerkiksi identiteettiin ja harrastusmahdollisuuksiin. Kumpikaan näistä tahoista ei uskonut, että tapahtuma olisi luonut alueelle uusi yrityksiä tai työpaikkoja. Suurin osa kuitenkin koki, että tapahtuma on tukenut yritysten toimintaedellytyksiä. Paikallisten mielestä kaupungin palvelurakenne ei ollut laajentunut tapahtuman ansiosta, mutta tapahtumalla ei koettu olevan negatiivisiakaan vaikutuksia. (Pasanen & Taskinen 2008, 30–33.)

Yli puolet tutkimuksessa mukana olleista Mikkelin kaupungin päättäjistä oli sitä mieltä, että tapahtumasta tekee onnistuneen liiketaloudellinen kannattavuus. Siitä huolimatta pidettiin huonona asiana, että tapahtumayleisö koostui enimmäkseen ulkopaikkakuntalaisista (Pasanen & Taskinen 2008, 30). Vaikka paikkakuntalaisten normaali kulutus saattaa lisääntyä tapahtuma-ajankohtana, liiketaloudellisen kannattavuuden päälähde on ulkopaikkakuntalaisten kulutus, sillä he tuovat alueelle uutta rahaa. Näin ollen voidaan ajatella, että tällainen päättäjien ajattelumalli ei ole kovin loogista, sillä taloudellisessa vaikuttavuudessa nimenomaan ulkopaikkakuntalaisilla on tärkeä osuus.

Mikkelin musiikkijuhlien vaikutusta yritysten toimintaan tutkittiin tekemällä kysely sellaisille mikkeliläisille yrityksille, joihin tapahtumalla oletettiin olevan vaikutusta, sekä tapahtuman yhteistyökumppaneille. Suurin osa yrityksistä ei valmistautunut erityisesti tapahtumaan. Liikevaihtoon positiivisia vaikutuksia kokivat sekä mikkeliläiset yritykset että yhteistyöyritykset. Myös yrityksen näkyvyyden koettiin parantuvan. Kaikki yritykset kokivat, että tapahtumalla on ainakin jonkin verran positiivista taloudellista vaikutusta ja lähes kaikkien mielestä tapahtuma parantaa myös paikkakunnan imagoa. Yli puolet koki lisäksi, että tapahtuma lisää paikkakunnan vetovoimaa, mutta yritykset eivät kokeneet vetovoiman olevan niin suuri, että tapahtuman takia paikkakunnalle olisi syntynyt uusia yrityksiä, tai että se olisi houkutelut uusia asukkaita. Puolet koki asiakasmäärän kasvaneen ja oli sitä mieltä, että paikallisella elinkeinoelämällä ja tapahtumalla

on yhteyttä. Suurin osa yrityksistä oli sitä mieltä, että tapahtuma houkuttelee ulkopaikkakuntalaisia kuluttamaan Mikkeliin. Puolet oli myös sitä mieltä, että tapahtuma on tukenut yritysten toimintaedellytyksiä. Vieläkin suurempi osa koki, että alueen palvelurakenne on monipuolistunut tapahtuman takia. Jopa työpaikkojen lisääntymiseen uskottiin yritysten keskuudessa. (Pasanen & Taskinen 2008, 22–25, 27–28.)

Mikkonen ym. (2008) tutkivat *Kangasniemen musiikkiviikkoja, Joroisten musiikkipäiviä ja Ilosaarirockia* jo aiemmin mainitun Lieksan Vaskiviikkojen lisäksi niin ikään tapahtumien yleisön, paikallisten yritysten, paikkakuntien päättäjien sekä paikallisväestön näkökulmista. Kangasniemelle tapahtuma on enemmän vetovoimatekijä ja taloudelliset vaikutukset eivät ole huomattavat, sillä se ei saa juurikaan yleisöltä majoitustuloja; tapahtumassa käy paljon päiväkävijöitä ja useat ulkopaikkakuntalaiset yöpyvät maksuttomassa majoituksessa, kuten omalla mökillä. Suurin osa yrityksistä ei koe, että tapahtuman takia tarvitsisi tehdä erityisiä toimenpiteitä. Heidän mukaansa tapahtumalla ei ole merkittävää vaikutusta liiketoimintaan. Joroisissa tapahtuman taloudelliset vaikutukset eivät myöskään olleet merkittävät, mutta kävijöiden kulutuksessa oli pientä positiivista vaikutusta paikalliselle elinkeinoelämälle. Joroisten tilanne oli kaiken kaikkiaan melko samanlainen kuin Kangasniemellä; paikkakunnalla pitkään viipyviä on vain harvoja ja ulkopaikkakuntalaisista noin puolet on päiväkävijöitä, joten majoitustuloja ei kerry. Tilanteen parantamiseksi yritysten ja tapahtuman välinen yhteistyö on toivottavaa. Yritykset eivät koe tapahtuman olevan heille taloudellisesti merkittävä, ja ulkopaikkakuntalaistenkin mukaan he kuluttavat rahaa lähinnä tapahtumassa. Vaikka Kangasniemen musiikkiviikkojen ja Joroisten musiikkipäivien ei koettu aiheuttavan paljoakaan taloudellisia vaikutuksia, ne olivat suuri osa paikkakuntien imagoja, koska juuri tapahtumat houkuttelivat ulkopaikkakuntalaiset paikkakunnille. (Mikkonen ym. 2008, 34, 36–37, 73.)

Mikkosen ym. tutkimushankkeen musiikkifestivaaleista suurimmat taloudelliset vaikutukset paikkakunnalle toi Ilosaarirock. Sekä yritysten, paikallisväestön ja päättäjien mukaan festivaalin taloudelliset vaikutukset alueelle olivat merkittävät. Asiakasmäärän ja liikevaihdon lisääntymisen lisäksi yritykset kokivat saavansa muitakin hyötyjä, kuten näkyvyyttä. Festivaalikävijät käyttävät rahaa siis paljon tapahtuman ulkopuolellakin. Festivaalilla koettiin olevan myös pitempiäaikaisia vaikutuksia, sillä erityisesti kaupungin päättäjien mielestä festivaali vaikuttaa jonkin verran myös työllisyyteen. Työllisyysvaikutukset syntyvät lähinnä siitä, että festivaali luo kaupungille positiivista imagoa. (Mikkonen ym. 39, 43.) Myös paikkakuntien muulla toiminnalla voidaan nähdä

olevan vaikutusta yleisön mahdollisuuksiin ja halukkuuteen jäädä paikkakunnalle pidemmäksi aikaa, ja näin tuoda enemmän rahaa alueelle.

Ilmosen ym. (1995) lisäksi myös Haaga-Perho (2007) on tutkinut Kaustisen kansanmusiikkifestivaalin taloudellisia vaikutuksia yleisön kulutuksen, yritysten ja kotitalouksien näkökulmista. Haaga-Perho sai tulokseksi festivaalin välittömän tulovaikutuksen olevan 2 913 960 euroa, joista suurimman ja keskenään lähes yhtä suuren osan muodostavat ohjelmapalvelut ja vähittäiskauppa. Viidenneksen tuloista muodostaa majoitus ja ravitsemustoimialat, joka on rahallisesti noin puolet edellisten arvosta. Muita välittömiä tulovaikutuksia aiheuttavat huoltamot ja muut palvelut, joihin kuuluvat muun muassa liikennepalvelut. Molempien osuus on vain kaksi prosenttia kokonaistulovaikutuksesta. Välilliset tulovaikutukset olivat hieman yli miljoona euroa ja palkkatulovaikutukset lähes puolitoista miljoonaa euroa. Näistä tulee kunnille verotuloja noin 276 000 euron arvosta. (Haaga-Perho 2007, 2–3, 6.) On yllättävää, että majoitus- ja ravitsemusalojen osuus on noin pieni. Muissa festivaaleissa sen osuutta on korostettu huomattavasti enemmän. Jos Kaustisen ja Vetelin kunnilla olisi enemmän resursseja tarjota näitä palveluja, saattaisivat niiden taloudelliset vaikutukset olla suuremmat.

Kun Lieksan Vaskiviikkojen vaikutuksista alueen elinkeinoelämään kysyttiin paikallisväestöltä, vastaukset olivat samansuuntaisia lieksalaisten yritysten vastausten kanssa. Vastaajat kokivat, että tapahtumalla on erityisesti matkailuelinkeinolle suuri merkitys ja että ulkopaikkakuntalaiset käyttävät paljon paikkakunnan palveluja. Suurin osa lieksalaisista yrityksistä koki, että niiden asiakasmäärä, erityisesti ulkopaikkakuntalaisten määrä, kasvoi tapahtuman ansiosta. Noin kolmasosa koki myös ulkomaalaisten määrän lisääntyneen. (Mikkonen & Ristolainen 2007, 19.) Asiakasryhmien määrien kasvu perustuu ilmeisesti vain yritysten omaan tuntumaan, ja pohdinkin, miten tarkasti yrittäjät pystyvät erottamaan paikkakuntalaiset ja ulkopaikkakuntalaiset toisistaan. Paikkakuntalaisten mielestä tapahtuma myös tukee yritysten toimintaedellytyksiä. Heidän ja yritysten mukaan Lieksan Vaskiviikot parantaa paikkakunnan imagoa ja vilkastaa paikkakunnan elämää. Molempien tahojen mielipiteet olivat yhteneviä myös siinä, että heidän mukaansa tapahtuman johdosta ei ole syntynyt uusia yrityksiä tai työpaikkoja eikä tapahtuma houkuttele uusia asukkaita paikkakunnalle. Myös tapahtuman aiheuttama työllisyysvaikutus yrityksille oli pientä, sillä vain neljä yritystä oli palkannut ylimääräistä työvoimaa tapahtuman takia. (Mikkonen & Ristolainen 2007, 19, 29–30.)

Hieman yli puolet lieksalaisista yrityksistä oli sitä mieltä, että musiikkitapahtumalla on positiivista vaikutusta liiketoimintaan, erityisesti majoitus- ja ravitsemustoimintaan. Noin kolmasosalla liikevaihto oli kasvanut, johon tärkeimpänä syynä pidettiin musiikkitapahtuman sisältöä. On syytä kuitenkin muistaa, että puolet vastanneista oli sitä mieltä, että liikevaihdossa ei tapahtunut muutosta. Lisäksi vain noin kolmasosa tutkimukseen pyydetyistä yrityksistä vastasi kyselyyn, ja lähes puolet vastanneista yrityksistä oli sitä mieltä, että tapahtumalla ei ole mitään vaikutusta liiketoimintaan. (Mikkonen & Ristolainen 2007, 17–18.)

Yleisesti ottaen yritysten mielestä Lieksan Vaskiviikoilla on kuitenkin alueellista taloudellista merkitystä ja tapahtuman vaikutus paikkakunnan elinkeinoelämään ja vetovoimaisuuteen myönnettiin. Kolmasosa yrityksistä koki tapahtuman tuovan yritykselle näkyvyyttä, mutta toisaalta viidesosalle yrityksistä tapahtuma aiheutti negatiivisia tunteita, kun he kokivat, että heidän odotuksensa eivät olleet täyttyneet. Jotkut yritykset kuitenkin kokivat, että Lieksan keskustan yritykset hyötyvät tapahtumasta eniten, ja yhteistyötä pitäisi kehittää yritysten välillä sekä yritysten ja festivaalin välillä. Ne lieksalaiset yritykset, jotka jo olivat festivaalin kanssa yhteistyössä, kokivat sen positiiviseksi ja tekivät sitä, koska heidän mielestään festivaali parantaa alueen elinvoimaisuutta ja se parantaa myös yrityksen imagoa. Halu tukea kulttuuria oli myös yksi suurimmista syistä yhteistyöhön. Yhteistyötä festivaalin kanssa oli jo tehnyt noin viidesosa yrityksistä, mutta useat niistäkin, jotka eivät olleet tehneet yhteistyötä, olivat siitä kiinnostuneita. (Mikkonen & Ristolainen 2007, 19–22.)

Myös mikkeliläiset yritykset olivat sitä mieltä, että yhteistyötä tapahtuman ja yritysten välillä on kehitettävä (Pasanen & Taskinen 2008, 28). Niin ikään kaustislaisten ja veteliläisten yritysten parannusehdotukset kansanmusiikkifestivaalin kehittämiseen olivat samansuuntaisia. Hekin toivoivat enemmän yhteistyötä festivaalin kanssa ja erityisesti festivaalin tehokkaampaa tiedotusta toiminnastaan. He kokivat, että yritykset voisivat hyödyntää festivaalia vieläkin enemmän. Festivaalin tulisi olla näkyvämpi festivaalialueen ulkopuolellakin, ja toisinpäin, yritysten toiminnan pitäisi näkyä enemmän festivaalialueella. Myös yritysten välistä yhteistyötä toivottiin. Esimerkiksi kaupat voisivat hyödyntää paikallisten tuottajien tuotteita ja palveluja. (Haaga-Perho 2007, 4, 6.)

Taulukko 1. Musiikkitapahtumat ja näkökulmat niiden taloudellisten vaikutusten tutkimiseen.

Musiikkitapahtuma	Tapahtumayleisön näkökulma	Yritysten näkökulma	Paikallisväestön näkökulma	Päättäjien näkökulma
Helsingin juhlat	x			
Iloaarirock	x	x	x	x
Joensuun laulujuhlat	x			
Joroisten musiikkpäivät	x	x	x	x
Kangasniemen musiikkiviikot	x	x	x	x
Kaustisen kansanmusiikkifestivaali	x	x	x	
Kuhmon kamarimusiikkifestivaali	x			
Kuopio Tanssii ja Soi	x			
Lieksan Vaskiviikko	x	x	x	x
Lohtajan kirkkomusiikkijuhlat	x	x		
Mikkelin musiikkijuhlat	x	x	x	x
Musiikin Aika, Viitasaari	x			
Pori Jazz	x	x		
Ruisrock	x			
Savonlinnan Oopperajuhlat	x	x		
Toholammin Harmonikkaviikko	x	x		
Turun musiikkijuhlat	x			

5 KRITIIKKIÄ TALOUDELLISIA VAIKUTUKSIA MITTAAVISTA TUTKIMUKSISTA

Kulttuurin taloudellisten vaikutusten tutkiminen ei ole ongelmatonta. Tapahtuipa mittaaminen miten ja mistä näkökulmasta tahansa, tapahtumien taloudellisten hyötyjen mittaaminen ei ole yksinkertaista. Kainulaisen (2005, 111) mukaan vaikuttavuustutkimusten keskustelun taustaa värittää kulttuurin välineellistyminen, jolloin taloudellinen näkökulma nousee muita näkökulmia tärkeämmäksi. Myös Cantellin (2001, 54) mukaan suurimman ongelmakohdan muodostaa se, jos kulttuurialan taloudellisista vaikutuksista tulee huomionarvoisin vaikutuksen muoto sen aiheuttamien kaikkien vaikutusten joukosta. Silloin kulttuuri välineellistyy ja unohdetaan, että kulttuurialalla on muitakin tehtäviä ja vaikutuksia. Myös tutkimusten luotettavuus sekä alan määrittely ovat herättäneet kielteistä huomiota. Kulttuurilla onkin eniten epäsuoria ja johdettuja vaikutuksia, kun taas suorat taloudelliset vaikutukset kulttuurialaan eivät useinkaan ole kovin merkittäviä. (Cantell 2001, 54–55.) Vaikka ongelmaksi voi muodostua taloudellisten vaikutusten korostaminen, yhtä lailla niiden huomiotta jättäminen saattaa olla epäedullista tapahtumalle. Getzin (2005, 381) mukaan organisaatiot unohtavat usein yleisestikin arviointien tulokset varsinkin niiden ollessa kielteisiä. Tällöin ei tapahdu oppimista eikä edistymistä. Arvioijan tulisi hyödyntää tutkimusten käyttökelpoisuutta niin paljon kuin mahdollista sekä käytännöllisillä että poliittisilla tavoilla. Arvioinnin tulee olla osa organisaation pysyvää vastuullisuutta eikä esimerkiksi vain väliaikainen keino ratkaista ongelmia. (Getz 2005, 381.)

Mitä pidemmälle vaikutusten ketjussa edetään suorista vaikutuksista, sitä suuremmaksi kasvaa virheiden mahdollisuus. Jopa maksavan yleisömäärän laskeminen on oma haasteensa, koska osa yleisöstä ottaa osaa tapahtumaan esimerkiksi kutsuvieraina. Ei-maksavatkin kuitenkin kuluttavat usein rahaa festivaalin takia. Vaikka maksavien vierailijoiden tarkka määrä tiedettäisiinkin, kaikki kulut eivät siltikään koidu tapahtumapaikkakunnan hyödyksi. Paikkakuntalaisten kulutuksessa puolestaan on vaikeaa mitata, mitkä kulut aiheutuvat todella festivaalin takia. Festivaaleja ei tapahtumina voida myöskään käsitellä kaikilta osin rahatalouden termein, sillä mukana saattaa olla vaihdantaa työn tai tilojen osalta. (Cantell 1996, 43–45.) Festivaalien taloudellisten vaikutusten tutkiminen ei siis myöskään anna tarkkoja lopputuloksia.

Yksi hankalimmista vaikuttavuustutkimuksiin liittyvistä ongelmakohdista on se, ketkä itse asiassa tuovat uutta rahaa alueelle. Tällä tarkoitetaan sellaista tuloa, jota ei olisi saatu ilman festivaaleja. Esimerkiksi Mikkosen ja Ristolaisen (2007, 14) tutkimuksessa paikallisia asukkaita ei otettu mukaan arviointiin, mutta kaikki ulkopaikkakuntalaiset matkailijat otettiin, vaikka he eivät olisi

tulleet paikkakunnalle tutkitun tapahtuman, Lieksan Vaskiviikkojen, takia. Kuten tutkijat itsekin huomauttavat, tutkimuksessa ei myöskään huomioitu sitä, että kaikki tapahtumasta johtuvat eurot eivät jää paikkakunnalle, vaan osa vuotaa sen ulkopuolelle esimerkiksi palkkojen muodossa (Mikkonen & Ristolainen 2007, 16).

Koko yleisön kaikkea kulutusta ei voida pitää taloudellisena hyötynä, joskin asiantuntijoilla on erimielisyyksiä, mitä siihen voidaan sisällyttää. Niin sanotun uuden rahan laskemisessa erotetaan paikallisten asukkaiden ja turistien kulutus, joka on tärkeintä, koska he tuovat selvästi uutta rahaa. Tutkimuksissa saatetaan huomioida paikalliset asukkaat, jotka saattaisivat kuluttaa rahansa muualla ilman tapahtumaa, ja paikallisten normaali kulutus voi kasvaa tapahtuman takia. Toisaalta voidaan ajatella, että ilman tapahtumaa paikalliset kuluttaisivat alueella saman verran, mutta vain muihin asioihin eli paikallisten kulutus tapahtumassa todennäköisesti vähentää paikallisten kulutusta muualla alueella, ja näin paikallisten kulutus jätetään huomioimatta. (Getz 2005, 387.) Paikallisten kulutuksen huomioimisessa tulojen lisäykseen täytyy siis olla tarkka. Toisaalta, jos kulutus on tapahtumasta johtuvaa, ei liene väliä, mikä rahan alkuperä on. Asiaa vaikeuttaa se, että on haastavaa selvittää tietyn kulutuksen olevan nimenomaan tapahtumasta johtuvaa. Yleisön jäsenet eivät välttämättä osaa itsekään kertoa, olisivatko he esimerkiksi tehneet tietyn ostoksen tapahtumasta huolimatta.

Laskettaessa turistien kulutuksesta johtuvaa taloudellista hyötyä, on houkuttelevaa ottaa mukaan kaikki turistien kulutus paikkakunnalla ja myös sinne matkustettaessa, josta vähennetään alueelle tulevat kustannukset, kuten markkinointi paikkakunnan ulkopuolelle. Tämäkään ei kuitenkaan ole niin yksinkertaista, koska turisti on voinut tulla paikkakunnalle jonkin muun syyn takia ja sattumalta päätynyt festivaalille. Turistin kulutus täytyy siis laskea tämän jonkin muun syyn ansioksi, koska on mahdollista, että hän olisi kuluttanut rahamäärän joka tapauksessa. Jos kulutus laskettaisiin molempien ansioksi, määrä olisi kaksinkertainen eikä siis enää todellinen. Jako voidaan tehdä kysymällä turistilta syitä hänen vierailuunsa. (Getz 2005, 388.)

Turistin tapahtumakulutuksen vaikeaselkoisuuden lisäksi toisen ongelman yleisöstä johtuvien vaikutusten mittaamiseen muodostaa ihmisten tekemät ajalliset muutokset suunnitelmiinsa tapahtuman takia. Jotkut ovat voineet vain muuttaa matkustusajankohtaansa paikkakunnalle tapahtuman takia. He olisivat siis voineet tulla paikkakunnalle joka tapauksessa; tapahtuma vain sai heidät muuttamaan ajankohtaa, jotta he pääsisivät osallistumaan myös siihen. Tapahtuma voi vaikuttaa myös negatiivisesti matkustusajankohtaan. Ulkopaikkakuntalaiset voivat pysyä poissa

paikkakunnalta ja paikkakuntalaiset voivat lähteä sieltä pois, koska koetaan, että tapahtumasta aiheutuu joitakin epämukavuuksia. Tällaisten aikamuutosten tekijöiden kulutusta ei tulisi huomioida tulojen laskemisessa. Hyötyjen mittaaminen vaikeutuu ja saattaa olla lähes mahdotonta pohdittaessa taloudellista hyötyä alueen parantuneen imagon kautta ja sen aiheuttamia pitkäaikaisia vaikutuksia turismiin. (Getz 2005, 388–389.)

Siihen, koetaanko tutkimus luotettavaksi, saattaa vaikuttaa myös se, kuka toimii tutkimuksen rahoittajana. Tutkimuksiin kohdistuvat myös määrittelyvaikeudet, joiden seurauksena arviot voivat olla todellisuutta suurempia. Mitä pidemmälle vaikutusten ketju menee ja myös mitä pidemmällä ajalla, sitä vaikeampaa on tehdä tarkkoja ja yksiselitteisiä toteamuksia vaikutuksista; mitkä todella ovat kulttuurisektorin ansiota. Vaarana on myös, että positiivisten vaikutusten korostamisessa ei oteta huomioon laajempaa merkitystä yhteiskunnalle. Lisäystä ei välttämättä tapahdu yhteiskunnan tasolla, sillä jonkin kulttuurisektorin osan painottuneisuus voi merkitä vajavuutta jollain toisella sektorilla. (Cantell 1994, 54–56.)

Getzin (2005, 381) mukaan arviointien tuloksia saatetaan väärinkäyttää ja muunnella sellaisiin muotoihin, että ne tukevat tiettyjä päätöksiä tai mieltymyksiä. Varsinkaan jos tulokset eivät ole julkisia, nousee helposti epäily tulosten manipuloinnista tiettyjen päämäärien mukaiseksi. (Getz 2005, 381.) Niin ikään Billen ja Schulzen (2006, 1064) mukaan taloudellisten vaikutusten tutkimukset ovat saaneet kritiikkiä niiden tulosten tulkinnasta. Lisäksi julkisen tuen perustelu taloudellisilla vaikuttavuustutkimuksilla voi olla epäsopivaa, sillä taiteen arvioimisessa sen sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset ovat tärkeimmät. Sen päätarkoitus ei ole luoda kulutusta, tuloja ja työpaikkoja, vaan ne ovat ylimääräisiä saavutuksia. Kulttuuritoiminnot hyödyttävät yhteisöä ja sen kulttuurista kehitystä muillakin kuin taloudellisilla tavoilla. Taloudelliseen kasvuun ja kehitykseen ei kuulu pelkästään lyhyen aikavälin taloudellisten vaikutusten tarkastelu, vaan taloudellista kasvua tapahtuu myös pitkällä aikavälillä, jota on tosin paljon vaikeampi mitata. Lyhyen aikavälin taloudelliset vaikutukset voivat kuitenkin olla apuna esimerkiksi kulttuurisen kehityksen suunnittelussa. (Bille & Schulze 2006, 1064–1065.)

Kainulaisen (2005, 106–107) mukaan monien kulttuurin taloudellisia vaikutuksia mittaavien tutkimusten tekijöiden vahvat päämäärät ja ajatukset ovat johtuneet positiivisista tuloksista sekä julkisen tuen oikeutuksesta tapahtumalle, mikä voi aiheuttaa epäilystä luotettavuudesta ja tutkijan oman aseman ymmärtämisestä. Kritiikki voi kohdistua myös siihen, että kulttuurin avulla taloudellisen hyödyn tekeminen voi olla vähemmän tuottoisampaa kuin taloudellisen kasvun

saavuttaminen joltain aivan muulta alalta (Kainulainen 2005, 107). Tällaista kritiikkiä esitettäessä keskusteluun varmasti astuu mukaan kulttuurin muut vaikutukset, joilla kulttuuriin sijoittamisen merkityksellisyyttä perustellaan. Vaikuttavuustutkimuksen tekeminen on aina sarja tutkijoiden tekemiä erilaisia valintoja. Ilmosen, Kaipaisen ja Tohmon (1995, 91) mukaan tulokset eroavat aina joiltakin osin toisistaan, vaikka kyseessä olisi sama tapahtuma, sillä aivan kaikkia valintoja ei raportoida.

Kulttuurin taloudellisten vaikutusten tutkimusten määrittelyongelmat saattavat kohdistua siihen, että tutkimuksissa ei ole tehty kunnollista rajausta erityisesti rahan kierron ja kulutuksen suhteesta. Hankalaa on myös määrittellä, mikä kulutus on juuri tapahtumasta johtuvaa, ovat paikkakunnalle saavuttu nimenomaan tapahtuman takia, ja kuka ylipäänsä voidaan laskea kulttuuritapahtumaan osallistuvaksi. Näiden syiden takia nettovaikutuksia on vaikeaa ilmaista tarkasti. Kulttuurin taloudellinen vaikutus on ilmiönä prosessuaalinen ja kontekstuaalinen, jolloin sen tarkka luokittelu on haastavaa. (Kainulainen 2005, 109–111.)

Koska tapahtumiin liittyvä tutkimus on vielä alkutaipaleella, tapahtuman vaikutuksiin liittyy harhaanjohtavia olettamuksia. Festivaalijärjestäjät saattavat uskoa, että julkisten tukien antajat tarvitsevat todisteita tapahtuman taloudellisista hyödyistä. Näillä todisteilla voidaan oikeuttaa tapahtuman olemassaolo ja kehittäminen. Usein myös oletetaan, että tapahtumilla on suoraa positiivista taloudellista vaikutusta omalle alueelle, koska ne palvelevat asukkaita. Kuitenkin vasta ulkopaikkakuntalaisten vierailijoiden, sponsoroijien tai tuen antajien avulla tapahtumat voivat luoda suoraan mitattavaa taloudellista hyötyä, koska he tuovat niin sanottua uutta rahaa alueelle. Se, missä määrin vierailijoiden kulutus voidaan laskea tapahtuman taloudelliseksi vaikutukseksi, ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Tärkeintä on juuri tapahtumasta johtuva kulutus. On kuitenkin myös muistettava, että alueen imagon parantaminen ja vetovoiman lisääminen ovat tärkeitä tapahtuman vaikutuksia. (Getz 2005, 385–386.)

Ristiriitaisuuksia esiintyy, koska taloudellisten vaikutusten analyysija voi tehdä erilaisia oletuksia käyttäen ja eri menetelmillä, joista monet ovat virheellisiä. Tämä johtaa hyvin erilaisten vaikutusten tunnistamiseen. Joskus virheet johtuvat taloudellisen vaikuttavuuden käsitteen ja menettelytapojen ymmärtämättömyydestä, mutta joskus niitä käytetään tarkoituksellisesti johtamaan harhaan ja tuottamaan suuria hyötyjä. (Crompton & McKay 1994, 33.) Herreron ym. (2006, 44) mukaan käsitteellisestä näkökulmasta katsoen vaikuttavuustutkimukset eivät ole monimutkaisia, mutta

niihin liittyy paljon teknisiä vaikeuksia; tietoa joutuu hankkimaan eri lähteistä ja huolellinen analyysi vaatii vaikutusten mittaamissuhteiden oikeellisuutta.

6 PÄÄTÄNTÖ

6.1 Tutkimusprosessin arviointia

Eri kulttuuritapahtumista tai -instituutioista on vaikea tehdä vertailuja tai yleistyksiä liittyen niiden taloudellisiin vaikutuksiin, sillä vaikuttavuus vaihtelee jokaisen tapahtuman mukaan. Vaikuttavuustutkimukset eivät siis ole keskenään kaikilta osiltaan vertailukelpoisia, vaan ne ovat ensisijaisesti tapahtumakohtaisia. (Bille & Schulze 2006, 1059.) Kokonaisvertailun tekeminen sellaisille tapahtumille, jotka ovat eri kokoluokkaa ja joilla on erilainen sisältö, ei ole mielekästä. Tutkittaessa monia tapahtumia yhtä aikaa olisi syytä luokitella niitä, jotta vertailu voisi olla mahdollista. (Mikkonen ym. 2008, 74–75.) Tarkastelemieni tutkimusten suorittamisen ajankohdat vaihtelivat paljon, joten ne eivät senkään puolesta ole suoraan toisiinsa vertailtavissa. Todelliset vaikutukset riippunevat myös siitä, kuinka paljon niihin sijoitetaan.

Myöskään lukemat eri musiikkitapahtumien kävijäryhmien keskimääräisistä kulutuksista eivät välttämättä anna tämän työn lukijalle kovin hedelmällistä tietoa, jos hänellä ei ole tietoa tapahtumien kokoluokasta tai käsitystä kävijämääristä. Tällainen tapahtumien taustoittaminen olisi kuitenkin vienyt tilaa varsinaiselta asialta. Lukija näkee kuitenkin esimerkiksi erot paikkakuntalaisten ja ulkopaikkakuntalaisten kulutuksen välillä ja pystyy näin ollen suorittamaan jonkinlaista vertaamista ja suhteuttamaan tapahtumia toisiinsa. Koska työssä on kuitenkin huomioitu rahan arvon aleneminen, lukujen vertailu ja arviointi siitä, olivatko todelliset kulutukset paljon vai vähän, helpottuvat. Käytin tutkimusten tarkastelussa lähinnä keskimääräisiä lukuja, sillä kulutuksen mediaanit olivat useissa tapauksissa hyvin lähellä niitä; hajonta ei siis ollut yleisesti ottaen kovin suurta. Vaikka keskimääräistä kulutusta onkin perusteltua käyttää, on syytä muistaa, että ne ovat yleistyksiä.

6.2 Johtopäätökset

Johtopäätöksiä eri tutkimuksista voidaan kuitenkin koota yhteen, vaikka tutkimusten vertailu onkin ongelmallista ja taloudellisten vaikutusten käsitteen sisällä on mahdollista tehdä monenlaisia tutkimuksia. Tulokset suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista ovat yleisesti ottaen myönteisiä: tapahtumat koetaan usein merkitykselliseksi myös taloudelliselta kannalta. Usealla tapahtumalla koetaan kuitenkin olevan erityisesti merkitystä sosiaalisten vaikutustensa kannalta: tapahtuma tuo näkyvyyttä ja tekee paikkakunnasta houkuttelevamman. Imagojen kautta

ilmenevät vaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset nousevat useassa tutkimuksessa tärkeäksi tekijäksi. Kuitenkin nämäkin ovat yhteydessä taloudellisiin vaikutuksiin, sillä esimerkiksi vireä kulttuuriympäristö houkuttelee yleisöä paikalle kuluttamaan, kuten on jo tullut esille. Yleisön palvelemiseksi huomion kiinnittäminen majoitus- ja ravitsemuspalveluihin kannattaa, sillä ne tuovat yleensä suurimmat festivaalin ulkopuoliset tulot. Vieraspaikkakuntalaiset kuluttavat enemmän, joten heidän palveluun kannattaa sijoittaa. Onkin tärkeää jakaa yleisö ryhmiin esimerkiksi paikkakunnan ja paikkakunnalla viipymisajan mukaan, jotta kulutusta voitaisiin arvioida. Vaikka taloudellisia vaikutuksia ei koettaisikaan olevan kovin paljon, eri tahot, kuten yritykset ja päättäjät ovat halukkaita kehittämään yhteistyösuhteita, jotta tapahtumasta koituisi paikkakunnalle entistä enemmän hyötyä.

Useissa tutkimuksissa tarkastellaan myös yleisörakennetta; onhan yleisö päätekiä musiikkitapahtumien taloudellisten vaikutusten muodostumisessa. Ilman musiikkia ja sen paikalle houkuttelemaa yleisöä ei olisi festivaalia eikä niitäkään vaikutuksia, jotka eivät johdu suoraan yleisöstä. Taiteella on aina vastaanottaja ja taidetta tehdään aina yleisölle. Halusin tuoda tämän esille jo heti otsikossa, jonka sitaatin sanoi eräs haastateltu yrittäjä kertoessaan näkemyksiään Kaustisen kansanmusiikkifestivaalista.

Niissä teoksissa ja tutkimuksissa, joissa musiikkitapahtumien taloudellisia vaikutuksia käsitellään, varsinaisten tulosten lisäksi yleisemminkin suhtautuminen taloudellisiin vaikutuksiin on myönteistä, mutta useimmissa tapauksissa myös arviointivirheet ja muut riskit tiedostetaan. Tutkimukset sisältävätkin paljon arviointien ja myös oletusten tekemistä. Saadut tulokset ovat näin ollen riippuvaisia esimerkiksi käytetyistä laskutavoista. Tutkimuksia musiikkitapahtumien taloudellisista vaikutuksista on tehty hyvin eri menetelmillä ja eri näkökulmista, ja käsiteltyjen vaikutusketjujen pituudet eroavat tutkimuksesta toiseen.

Tutkimuksia on tehty myös monella tieteenalalla, kuten matkailun, taloustieteen ja kulttuurin aloilla. Voidaan havaita, että suomalaisten musiikkitapahtumien taloudellisia vaikutuksia on siitakin huolimatta tutkittu melko vähän verrattuna siihen, kuinka paljon Suomessa järjestetään erilaisia musiikkitapahtumia, eivätkä useat olemassa olevatkaan ole kattavia selvityksiä pitkin tai erilaisine vaikutusketjuineen vaan keskittyvät johonkin tiettyyn vaikuttavuuden osaan tai tiettyyn näkökulmaan siinä, keneltä vaikutuksia selvitetään. Eniten tutkimuksissa käsitellään epäsuoria vaikutuksia yleisön aiheuttaman tulonlisäyksen ja yritysten näkökulmasta. Useimmat tutkimukset koostuvat kokonaan tai suurimmaksi osaksi vain pohjoismaisen tulo–meno–menetelmän meno-

osuudesta. Tästä yleisön näkökulmasta nousevat tarkimmat luvut, ja muiden tahojen kuten yritysten näkemykset jäävät enemmän kuvailun tasolle. Kulutuksen lisäksi muiden, kuten työllisyysvaikutusten pohtiminen, on tutkimuksissa sivuosassa. Tutkimuksissa keskitytään lyhyen aikavälin vaikutuksiin, yleensä yhden tapahtuman vuotuisen keston ajalta. Pidempiaikaisiin vaikutuksiin, kuten taloudellisten vaikutusten kehittymiseen, ei ole puututtu. Taloudelliset vuodot huomioidaan maininnan tasolla, luultavasti sen takia, että niiden jäljille on vaikea päästä.

Taloudellisten vaikuttavuustutkimusten luotettavuus liittyy siihen, millä perusteilla se on tehty, mistä näkökulmasta sekä miten pitkälle vaikuttavuuksien ketju on viety. Usein tulokset voidaan sijoittaa vain yhteen tapahtumaan sen hetkisessä tilanteessa ja ajassa. Kattavien ostomenojen ja yrityskyselyjen tekeminen koetaan kenties vaivalloisiksi tai vaikeiksi. Talousvaikutuksia tutkittaessa on saatettu perehtyä yleisön arvioimaan rahankäyttöön tekemättä suurempia johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, kasvattavatko ne todella taloutta. Uskon, että nykyaikana olisi tilausta taloudellisten vaikutusten tutkimuksille, ja yhteistyö eri asiantuntijoiden kesken avaisi alalle uusia mahdollisuuksia.

Tutkimusten kyselyjen vastausprosentit ovat usein systemaattisesti alhaisia, joten ne edustavat vain yksittäisen joukon näkemyksiä. Tutkimuksia ei siis voida yleistää senkään suhteen, mikä tekee eri musiikkitapahtumien vertailusta entistä arveluttavampaa. Kaiken kaikkiaan useimpia tuloksia voidaan pitää suuntaa-antavina. Kokonaistaloudellisten vaikutusten laskeminen on niin monihaarainen ja laajalle ulottuva toimenpide, että niiden kattava selvittäminen tuntuu monien vuosien prosessilta. Pienten vastaajamäärien lisäksi tutkimusten luotettavuutta karsii näytteiden, ei otosten käyttäminen. Osassa tutkimuksissa esimerkiksi mukaan otettavat yritykset oli valittu harkinnanvaraisesti. On helppo päätellä, että tapahtumapaikan läheisyydessä sijaitseva ravintola hyötyy tapahtumasta, mutta kertooko ravintolan liiketoiminnan tutkiminen todella itse ilmiöstä eli tapahtuman taloudellisista vaikutuksista koko paikkakunnalle ja saako sen tutkimisesta uutta tietoa?

Taloudellisten vaikutusten tutkiminen ei ole tarkkaa, yksiselitteistä eikä niiden määrittelemisestä voida vetää suoria johtopäätöksiä tapahtuman arvosta. Niiden tutkimiseen liittyy paljon arviointia ja oletusten tekemistä, ja eri alojen edustajat tekevät niitä eri tavoilla, omista lähtökohdistaan käsin. Kulttuurin ja talouden välinen suhde on kiistaton; kulttuuritoiminta on myös liiketoimintaa, huolimatta siitä, onko se toivottua. Suhdetta voi kuitenkin olla vaikea määritellä esimerkiksi johtuen pitkäaikaisempien vaikutusten yksiselitteisen osoittamisen vaikeutena. Kulttuuri on myös niin laaja käsite, mikä voi vaikuttaa sen rajattujen taloudellisten vaikutusten selvittämisen haastavuuteen.

Myös vaikutusten mittarit vaikuttavat luonnollisesti tuloksiin. Vaikka keskustelu on kiihtynyt 1980-luvulta lähtien, edelleen löytyy niitä, jotka eivät niiden yhteen nivoutumista hyvänä ajatuksena peläten taiteellisen itseisarvon puolesta. Pelko saattaa liittyä myös siihen, että tapahtumien muut vaikutukset unohdetaan, jos niiden taloudellisiin vaikutuksiin kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Toisaalta eri vaikutukset ovat toisiinsa yhteydessä, ja niitä voi olla kaikilta osilta vaikea eritellä.

Ehkä musiikkifestivaalitoimijat tuodittautuvat siihen rahalliseen ja henkiseen tukeen, mitä saavat. Ehkä he eivät halua tehdä taloudellisten vaikuttavuuksien tutkimuksia peläten huonoja tuloksia. Ehkä varsinkin pienet musiikkitapahtumat, joita Suomi täynnä, pelkäävät kielteisten tulosten saattavan koko festivaalin huonoon valoon. Ehkä ne eivät vain koe niitä tarpeellisiksi, vaikka näkisin, että juuri niiden avulla kulttuurin arvoa on mahdollista perustella muuten kuin vain sen sisäisillä arvoilla. Oma tutustumiseni musiikin ja talouden yhteiseen maailmaan jatkuu edelleen pro gradu -tutkielman parissa Imatra Big Band Festivalin epäsuorista taloudellisista vaikutuksista festivaaliyleisön näkökulmasta. Menettelytapaan liittyy myös ongelmakohtia, joita olen tässä työssä tuonut esiin. Luotettavuutta voisi lisätä asiantuntijahaastattelut festivaalin toiminnan piiristä, jolloin myös festivaalin omat taloudelliset tavoitteet tulisivat esille.

LÄHTEET

- Bille, T. & Schulze, G. (2006). Culture in urban and regional development. Teoksessa V. Ginsburgh & D. Throsby (toim.) *Handbook of the economics of art and culture*. Handbooks in economics 25. Elsevier North Holland.
- Cantell, T. (1993). *Kannattaako kulttuuri? Kulttuurisektori ja kaupunkien kehityshankkeet*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1993:9. Helsinki.
- Cantell, T. (1993). *Musiikkijuhlien yleisöt: Kaustinen, Kuhmo, Viitasaari*. Tilastotietoa taiteesta nro 7. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.
- Cantell, T. (1996). *Kaupunkifestivaalien yleisöt. Kuopio Tanssii ja Soi. Tampereen Teatterikesä. Turun musiikkijuhlat. Ruisrock*. Tilastotietoa taiteesta nro 14. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Cantell, T. (1998). *Yleisfestivaalien yleisöt. Helsingin juhlaviikot. Joensuun Laulujuhlat*. Tilastotietoa taiteesta nro 19. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Cantell, T. (2001). Mittaamaton kulttuuri. Keskustelua kulttuurin vaikuttavuudesta. Teoksessa S. Riukulehto (toim.) *Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet*. Jyväskylä: Atena. s. 52–61.
- Crompton, J. & McKay, S. (1994). *Measuring the economic impact of festivals and events: some myths, misapplications and ethical dilemmas*. Festival Management and Event Tourism, vol. 2, 33–43. Cognizant Communication Corporation.
- Frey, B. (1994). *The economics of music festivals*. Journal of Cultural Economics 18, 29–39.
- Getz, D. (2005). *Event management & event tourism*. New York: Cognizant communication corporation.
- Gursoy, D., Kim, K. & Uysal, M. (2004). *Perceived impacts of festivals and special events by organizers: an extension and validation*. Tourism Management 25, 171–181.
- Haaga Instituutti -säätiö, Haaga-Perho. (2007). *Kaustisen kansanmusiikki-festivaalien taloudelliset vaikutukset vuonna 2007*. Haaga yhtymä: Helsinki.
- Herrero, Sanz, Devesa, Bedate & del Barrio. (2006). *The economic impact of cultural events*. European urban and regional studies 13:1, 41–57.
- Ilmonen, K., Kaipainen, J. & Tohmo, T. (1995). *Kunta ja musiikkijuhlat*. Kunnallisan kehittämissäätiö: Helsinki.
- Kainulainen, K. (2004). *Elämyksistä elinkeinoja: kulttuuritapahtumien paikallistaloudelliset merkitykset maaseutukunnille ja kaupungeille*. Helsingin yliopisto: Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus.

- Kainulainen, K. (2005). *Kunta ja kulttuurin talous – tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä*. Tampereen yliopisto. Yhdyskuntatieteiden laitos. Väitöskirja.
- Karjalainen, T. (1991). *Kuhmo Chamber Music Festival. The Structure of the Festival's Economy and the Economic Impact of Festival*. Työpapereita nr 3. Taiteen keskustoimikunta. Tutkimus- ja julkaisuyksikkö.
- Korkeamäki, T. (1998). *Tutkimus Pori Jazz 98 Festivaalista*. Julkaisusarja A – Porin korkeakouluyksikkö. No A 20. Pori
- Mikkonen, J., Pasanen, K. & Taskinen, H. (2008). *Itäsuomalaisten tapahtumien asiakasprofiilit ja aluetaloudellinen vaikuttavuus*. ESS vaikuttaa – tapahtumien arviointihankkeen tutkimusraportti. Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksen julkaisuja n:o 1. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Mikkonen, J. & Ristolainen, K. (tutkimuksesta vastanneet). (2007). *Selvitys Lieksan Vaskiviikon alueellisesta vaikuttavuudesta*. ESS vaikuttaa – tapahtumien vaikutusten arviointihanke. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Pasanen, K. & Taskinen, H. (2008). *Selvitys Mikkelin Musiikkijuhlien asiakasprofiileista ja alueellisesta vaikuttavuudesta*. East Side Story – Puhtia itäsuomalaiseen tapahtumamatkailuun hankkeen tutkimusraportti. Joensuun yliopisto. Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos. Savonlinna.
- Sairanen, K. (1988). *Tutkimus Savonlinnan Oopperajuhlita 1988*. Julkaisu A6 1988. Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus.
- Tohmo, T. (2002). *Kulttuuri ja aluetalous: vaikutukset ja käyttäjien kokema hyöty*. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Lisensiaatintyö.
- www.tilastokeskus.fi/til/khi/2009/khi_2009_2010-01-15_tau_001.html. Viitattu 26.4.2010.